

GİRİŞ

Çeviri ve yazın eleştirisinin giderek çeşitliliğinin arttığı; farklı yazınsal akımlar doğrultusunda, her eleştirinin yöntem geliştirilmesiyle yapıldığı çeşitli kaynaklarda ortaya konmuştur. Son yıllara kadar, eleştiriler dizgesel ve bilimsel yöntemlere uzak kalmıştır. Eleştiri, daha çok doğruluk-yanlışlık bağlamında ve birebir eşdeğerliğin yaratılıp yaratılmadığı noktasında öznel bir inceleme biçiminde süregelmiştir. Dilin zenginliklerine karşın güncel araştırmalara, çıkan makalelere, dergilere baktığımızda, alışılmış birkaç sözcükle sınırlı bilgiler verildiğini; kitapları ve yazarların tanıtılmasından daha ileri gidilmediği görülmektedir. Kimi çeviriler, karşılaştırmalı yazılarda ise başka eleştirilere neden olabilmektedir.

Bu temel hususlar çerçevesinde, karşılaştırma eyleminin temel hedefi yazarların dil ve biçim tercihine göre değişkenlik gösteren yapıtların özelliklerini belirlemek ve buna bağlı olarak kaynak dildeki etkiyi yaratıp yaratmadığını okur gözüyle incelemektir. Çalışmamıza konu edindiğimiz “Eugénie Grandet” adlı klasik romanın çevirilerinde, metin özellikle metin düzeyinde rastlayabileceğimiz çeviri sorunlarını doğru ya da yanlış, birebir (eşdeğerlik boyutu) ya da serbest aktarımların iki farklı çeviri kitabında nasıl ortaya konduğunu ele alacağız. Çevirmenlerin kaynak dilden (Fransızca’dan) erek dile (Türkçe’ye) yaptıkları aktarımın anlamsal düzeyini gerek kullanılan sözcükler, cümle yapıları, gerekse metin ve anlatım tarzlarıyla inceleyeceğiz. Çevirilerin incelenmesinde, çevirmenlerin hedef dili nasıl kullandığı konusunda tespitlerde bulunacağız. Bu çalışmada, kaynak dilden erek dile aktarım yaparken çevirmenlerin ortaya koyduğu farklı cümle yapıları, dilbilgisel ve betimleyici özelliklere değinilmesi, çoğul alanlı bir çalışma olması nedeniyle, okurun dilimizin nasıl çeşitlilik gösterdiğini görmesi bakımından önem taşıyacağı kanaatindeyiz. Ayrıca ele alınacak kitabın dünya klasikleri arasından olması ve yaygın bir okur kitlesi bulunmasından dolayı da yapılan bu karşılaştırmalı çeviri incelemesinin uygun olduğunu düşünmekteyiz. Bu çalışmayla amacımız çevirmenleri eleştirmek değil; onların hedef dili kullanım farklılıklarını ve kaynak dilden aktarım biçimlerini tespit etmektir. Kaynak metin ve hedef metin arasındaki eşdeğerliğe ne derece bağlı kalındığına bakarak, bu çalışmanın daha geniş

kitlelerin kullanımına kavuşması adına, özgün yapıtın dilimize nasıl kazandırıldığınız irdeleyeceğiz. Böylece, okurun bir çeviri kitabından beklediklerinin ne olabileceği ve akıcı bir okuma yapabilmesi konusunda hangi çeviri yapıtının bunu sağlayabildiğinin öngörüsünü yapmaya çalışacağız.

Çalışmamızda anlambilimsel, yapıbilimsel ve sözdizimsel bakımından inceleme ön planda tutulacaktır. Bu çalışmayı oluştururken, çevirmenlerimizin yaptığı çevirilere onların yaklaşımlarını yakalamaya çalışarak irdeleyeceğiz.

Fransız romancı Honoré de Balzac'ın önemli klasik yapıtları arasında yer alan "Eugénie Grandet"nin Tahsin Yücel ve Semih Atayman tarafından çevrilen iki çeviri yapıtının incelemesini yapacağız. Tahsin Yücel, romanların topluma kazandırılmasında çevirmenlerin önemli olduğunu birçok söyleşide vurgulamıştır. Kendi çevirilerini yaparken, kendisini hep romanın içinde hissettiğinden, onu yaşaması gerektiğinden bahsetmektedir. Burada, inceleme konusu olarak ele aldığımız metinleri kaynak metin ve hedef dil arasında, yaratılmış olan sözcük farklılıklarını, dilbilimsel aktarımları yorumlayarak hedef dilde eşdeğerliğin ne derece gerçekleştiğini irdeleyeceğiz.

Tezin birinci bölümünde çevirinin ve çevirmenlerin teorik incelemelerinden; çeviri süreçlerini kapsayacak, yazınsal çeviriye örneklerle ve tezimizin alt yapısını oluşturan 20. yüzyılda karşılaştırmalı edebiyat ve günümüze kadar olan çalışmalardan örnekler verilecektir. Çeviri eyleminin geçirdiği aşamalara değinilecektir. İkinci bölüm, "Eugénie Grandet"nin tanıtımı, yazıldığı dönem, yazar bilgileri, gerçeklik akımı ve edebiyatımızdaki etkilerine değineceğiz. Ayrıca, Balzac'ın Türkiye'deki okur kitlesine kazandırılan yapıtlarından bahsedilmektedir.

Üçüncü bölümde, seçilen kaynak yapıtların ve çevirilerinin karşılaştırarak çeviri eleştirisi yapılmaktadır. Çeviri kitapları ve çevirmenleri hakkında derlediğimiz bilgileri aktaracak; biçimsel karşılaştırmaları ortaya koyacağız. Bununla birlikte, bu bölümde, Tahsin Yücel'in ve Semih Atayman'ın çevirilerinde geçen sözcük bilgisi verilecektir.

Çalışmanın sonunda, dünyaca ünlü Balzac klasiklerinden “Eugénie Grandet” adlı yapıtın iki farklı çevirmen tarafından Türkçeye aktarma şekillerine değinmemizle kültürlerin ve kişisel tecrübelerin çeviride ne denli farklılık gösterdiğini somut olarak ortaya koymuş olacağız. Böylece okura çeviri eyleminin basit bir olgu olmadığını, kişisel yorumlara uğradığını ve çeviri eyleminin hangi aşamalardan geçmesi gerektiğini göstermiş olacağız.

I. BÖLÜM

1. ÇEVİRİ VE ÇEVİRİ SÜREÇLERİ

Çeviri tanımına baktığımızda birçok tartışmalı görünen açıklamalara rastlamaktayız. Bu tanımların çoğu zaman birbiriyle tutarlılık göstermemesinin çevirinin yapısı ve anlamıyla alakalı olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Slype'e göre çevirinin geleneksel ve çağdaş tanımı şöyledir:

“Geleneksel tanımı; En üst düzeyde anlam eşdeğerliği sağlamak amacıyla kaynak dilde yazılmış bir metnin yerine erek dilde yazılmış bir metin konulması işlemi, Çağdaş tanımı; Kaynak dilde anlatılmış bir iletiyi, iletideki içeriğin tek ya da birkaç düzeyde eşdeğerliğini en üst düzleme çıkararak anlatılmış bir iletiye dönüştürme işlemidir. Örneğin; Gönderimsel eşdeğerlik (équivalence) bilgi için bilgi anlamında, anlatımsal eşdeğerlik iletinin göndereninde odaklanan eşdeğerlik, çağrı eşdeğerliği, alıcıda odaklanan eşdeğerlik, üstdil eşdeğerliği, dil düzeneğinde odaklanan eşdeğerlik, ilişkisel eşdeğerlik- iletişimde odaklanan eşdeğerlik, yazınsal eşdeğerlik, biçim üzerinde odaklanan eşdeğerlik”(Kocaman,1993:2)

Geleneksel tanıma baktığımızda, kaynak dile sadık kalma ilkesi çerçevesinde aktarılan çeviri işlemi tanımlamıştır. Çağdaş tanım ise sadece içerik düzeyinde, kaynak metinden hedef dile aktarımda özgürlük boyutunda eşdeğerliği bulma, bir başka deyişle daha derin bir içeriği kapsayan bir çeviri işlemi olarak tanımlanmıştır. Bu tanımlardan hariç basit bir tanım ise, Bir dildeki bir metnin başka bir dile aktarılması işlemi ve bu süreç sonucunda elde edilen ürünü anlatmak amacıyla kullanılır.

Diller zaman içinde sürekli birbirlerinden etkilenmişlerdir. Etkilenmeleri bir yana, insanlar bunları kendi dillerine aktarmak için birçok yolu seçmişlerdir. Bazı ülkeler bir sözcüğü olduğu gibi benimsemiş, bazıları ise kendi dillerinde karşılık türetmişlerdir. Bu etkileşim çevirinin gerekliliğini ve önemini ortaya çıkarmıştır. Çeviriyi zorunlu kılan

nedenler arasında özellikle günümüzde dış ticaret, teknoloji, iletişim, seyahat, eğitim ve bilimsel alanlardaki yenilikler sayılabilir. Teknolojideki yeni keşiflerin adlandırılmasını dile olduğu gibi kabul etmeyen ülkeler vardır. Bu hem kendi dilinin varlığını korumak hem de dünyayı tek dile itmemek amaçlıdır. Ama bazen kaynak dildeki anlamıyla diline kazandırılan sözcükler olmuştur “Fax” sözcüğüne baktığımızda Türkçe’ye olduğu gibi aktarma yapılmıştır. Aslında “Fax” sözcüğünün Türkçe karşılığı “belgegeçer”dir. “Televizyon” sözcüğü ise “uzaktan görüntü” anlamına gelmektedir. İnsanlar, yeteri kadar dile duyarlı olmadıkları zaman, dil düzeyinde sıkıntılar yaşamakta ve kaynak dilleri ya olduğu gibi benimsemekte ya da kendi kullanışlarına uyarlamaktadır. Bu durum çeviri işlemini yavaşlatmış, sözcükleri aynen alıntı yapmaları sebebiyle onlara karşılık bulunması için bir çaba gerektirmemiş ve bu konuda çalışmalar yapılmamıştır. Çünkü insanlar çeviri yaparken yaratıcılığını gösterir, bir mühendisin harcadığı çabayı harcar.

Çeviri ikiye ayrılır; yazılı çeviri ve sözlü çeviri. Yazılı çeviri denilince, genellikle yazın çevirisi akla gelmektedir. Ancak, bugün dünyamızdaki çeviri faaliyetlerinin %90'dan fazlasını kullanım metinlerinin çevirisi oluşturmaktadır. Özellikle küreselleşme nedeniyle, bu tür çeviriye olan gereksinim hızla artmaktadır. Çeviri, eğitim düzeyi yüksek olan toplumlarda büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, yazılı çeviride - teknik çevirinin yanı sıra bilim ya da teknoloji alanları bağlamında yazılmış olan deneysel ve betimleyici metotların çevirisi de kullanılmaktadır. Sözlü çeviri ise eşzamanlı (simultané) ya da ardıl (consécutif) olabilir. Sözlü çeviriler, genellikle konferans, uluslararası toplantı ve gezilerde gerçekleştirilmektedir. Günümüzde konferans çevirisi yoğun bir şekilde uygulanmaktadır.

Dil olgusu o kadar geniş bir kavram oluşturmaktadır ki insanlar arasındaki düşünceleri sesli, görüntülü bir şekilde göstermek için kurulmuştur. Çeviri ise, burada her dilin oluşturduğu kendine özgü ifadeleri olan ortak bir kaynak oluşturur. Çeviri, çevirmenin yarattığı üçüncü bir süreçle, iki farklı kültürün, iki ayrı dilin ifadesinden ortaya çıkmaktadır. Böylece çevirmen ortak bir dil keşfeder. “Halman, çeviriyi evliliğe benzetmiştir. Beklenmedik izdivaçların büyük mutluluk getirebileceğini ve tersinin de olabileceğini belirtir. Halman, ayrıca, ideal bir evliliğin olamayacağı gibi, ideal bir çeviri

formülünün de olamayacağını ekler.(Günay 1999:8) Sonuç olarak, çeviri, dünyaları tanıtan, farklı yaşamlar arasında köprü görevi gören, edebiyatı da içine alan önemli bir etkinliktir.

1.1 Dil Ve Çeviri

Geleneksel ve kültürel özellikleriyle dil kullanımı ile dilbilim akımlarının paralel geliştiğini gözlemekteyiz. Dil dinamik doğasıyla, bilime araç olmasıyla dilbilim çalışmalarında önem kazanmaktadır. 19. Yüzyıl, dilbilimin geleneksel dilbilgisi anlayışı ile gelmiş *Pozitivizmin* ve *Davranışçılığın* etkisi altında kaldığı dönemdir. Dilbilimin önemli kuramcısı Ferdinand de Saussure'ün, dilin, bilimsel incelemesini yaparak dilbilimin bağımsız bir bilim olduğunu savunması bu alandaki tüm çalışmalara yön vermiştir. Saussure'un dilbilime yaklaşımı ve temel ilke edindiğini göstermesi bakımından şu sözleri manidardır: "Objektif olmak zorundayız çünkü bilimselliğin en temel niteliği budur".

20. Yüzyılın ikinci yarısına baktığımızda, dilbilim çalışmalarında dilin evrenselliğinin ön planda tutulduğunu görmekteyiz. Bu dönemde dilbilim ve dilbilgisinde "Yapısalcılık" ağır basmıştır. Saussure ise, Yapısalcılığı dizge kavramı olarak kullanmıştır. Bu anlayışa göre, dildeki tüm sözcükler bir göstergedir. Yani, bir sözcüğü ilk kez duyduğumuzda, bununla ilgili aklımızda bir simge oluşur. Bu da gösterge olarak beynimize tanımlanmış olur. Yani öğrenilen sözcüklerin yapısalcılık düşüncesiyle bizde görsel olarak oluşmasıdır ve öğrenilen her sözcüğün somut olarak ortaya konulması olduğunu düşünmekteyiz.

Dil, toplumla ve zamanla paralel olarak gelişmektedir. Her zaman toplum kendi özelliklerini dillerine yansıtmaktadır. İçinde yaşanılan kültüre, yaşam alanları ve biçimlerine göre anlamları artar ya da çeşitlenir; azalır ya da tamamen yok olur. Dilin canlı bir varlık olduğunun en önemli göstergesi zaman içinde ve şartlar doğrultusunda uğradığı etki ve neticesinde gösterdiği değişimdir. Terimler, filmlerin, basınının ve teknolojinin etkisiyle dile süratle yerleşmekte ve o dille hızlı bir şekilde etkileşime girmektedir. Özellikle genç kuşaklar tarafından daha çabuk kabul görmektedir.

Saussure, dillerin kùltùrlere ve ortamlara gùre değişiklik gùstermesi konusunda řùyle bir çalışma gerçekleştirmiştir;

Saussure'e gùre, A bùlgesindeki bir dilin birey aracılığıyla, C bùlgesine geçtiğini varsayarak, A bùlgesinden C bùlgesine geçen dilin değişmesi ortama, iklime, yaşayış yapısına ve alışkanlıklarına uyum sağlayarak ikinci bir dilden etkilenmesi bu durumla somut bir nedene bağlanmaktadır.

Fakat dilbilimci A bùlgesindeki dil'in C bùlgesine geçtikten hemen sonrasında değişmeyeceğini bunun zamanla olacağını da belirtmiştir. Bùylece dil zamanın etkisiyle değiştiğini ve kişilerin vardıkları bùlgelerden etkilendiklerini anlayabiliyoruz. Doęu ve Batı kùltùrù kendi etki alanı doğrultusunda o yùrenin dilini etkilemiştir.

Ùzellikle 19. Yùzyıl'da Tùrke'ye Fransızca'dan geçen birçok sùzcùk olmuştur. Gùnümüzde bu sùzcùklere Tùrke karşılığı bulma konusunda başta Tùrk Dil Kurumu olmak üzere birçok akademik çevrede çalışmalar yapılmış ve yapılmaktadır. Bununla ilgili, Prof. Dr. Samim Sinanoęlu, Tahsin Saraç ve Emin Õzdemir bir kurul oluşturmuşlar ve ilk alışmaları Haziran 1970 yılındaki sayısında buldukları karşılıkları yayınlamaya başlamışlardır. Ne var ki, bu karşılıklar şu an pek kullanılmamaktadır. Õnerilen karşılıklara bakacak olursak: Õrneęin, "baskùl" Fransızcadan dilimize sùyleniř biçimiyle olduğu gibi girmiştir. Fransızcası "bascule"dùr. Anlamı "ağırlıkları tartmaya yarayan aygıt"tır. "Ağır tarta" olarak kullanılabileceğini, Kùùk ağırlıklar için ise terazi yerine "tarta" kelimesinin kullanılabileceğini belirtmiştir.

Diğer bir òrnek ise "bigudi"dir. Yine Fransızca'dan dilimize aynı anlamla, kadınların saçlarına sardığı ve sıkıştırdığı kùùk zıvana olarak geçmektedir. Fransızcası "bigoudi" olan bu sùzcùęùn òz Tùrke olarak kullanılabilen karşılığı "sarma" olarak verilmektedir. Çalışmada diğer verilen òrnekler ise řùyle geçmektedir; yine Fransızcadan gelen "bonservis" sùzcùęù aslında iyi hizmet anlamında ve bu anlamı dùřünülererek "iyi çalıştı belgesi" olarak karşılığını ònermiřlerdir.

Dil insanlar arasındaki düşünceleri sesli ve görüntülü bir iletişime getirmek amaçlı oluşmuş bir dizgedir. Her dilin kendine özgü bir düzeni olduğundan, ortak bir temel oluşturan olgunun da çeviri olduğunu söyleyebiliriz. Çeviride ise, dilbilimin önemi şüphesiz yadsınamaz. Ancak çeviri eyleminin, dilbilim ikinci planda olduğu zaman sağlıklı olduğunu düşünüyoruz. Bunun sebebi dili oluşturan kültür niteliklere öncelik verilmesi ve içeriğin daha önemli olmasıdır. Dilbilimciler açısından baktığımızda ise, çeviride dil, biçem boyutunun korunmasına özen gösterildiğini görmekteyiz. Bu sorunların temelinde ise, çevirinin niteliği ve ne olduğu sorusu yatmaktadır.

2.1. Çevirinin Tarihi Gelişimi

Çeviri, yazının ortaya çıkmasından önce Mezopotamya'da Sümer çivi yazılarıyla, Çin ve Mısır alfabeleriyle doğmuştur. Ama asıl başlangıç Romalılar dönemi olarak çalışmalarda geçmektedir. Bazı kaynaklarda ise, ilk çeviriyi yapan yazar yunanlı bir köledir ve İsa'dan 240 yıl önce, Odyssea'yı manzum olarak Latinceye çevirmiştir. Müslümanlara Avrupa dinlerinin ve özellikle Fransızca'yı öğretmek ve onlara resmi çeviriler yaptırmak için eğitim amaçlı açılan, kültür alışverişi ve bilimsel çalışmalar yapılması için Babiâli tercüme odası, Encümen-i Daniş ve Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniye kurulmuştur. Bunların haricinde, çeviri, gazeteler de önemli bir yer edinmiştir. (Paker 1987: 33)

16. Yüzyıl'da çeşitli çeviri anlayışları ortaya çıkmıştır. Tüm bu anlayışların hareket noktası anadili zenginleştirmek olmuştur. Daha sonra Hıristiyanlığın yayılması çeviriyi daha çok etkilemiş, çevirmenler bu görevle önem taşımışlardır. İlk çevirilerden sayılan İncil'in İngilizceye tam olarak çevirisini 1380–1384 yılları arasında John Wycliffe yapmıştır. Çeviri tarihine baktığımızda, tercümenin Avrupa ve Fransız etkisiyle doğduğunu görmekteyiz. O dönemlerde yapılan çeviriler toplumda ve devletlerarası etkileşimlerde büyük rol oynamıştır.

Çeviri tarihinin, çevirmenlere, çeviri ile yaşadıkları sıkıntılardan çıkararak zihinsel faaliyetlere yaptıkları katkıları anımsatarak, kendilerine olan güvenlerinin artmasına

yardımcı olduğunu düşünmekteyiz. Çeviri tarihini araştırırken ya da öğrenirken, insanların neden çeviriye yöneldiklerini, günümüze kadar gelen bu bilgi aktarımını, çevirmenlerimizin bu işlemi hangi şartlarda ve nasıl yaptıklarını öğrenmekteyiz.

17. Yüzyılda monarşi ve parlamento arasındaki uyuşmazlıkla beraber çeviri büyük ölçüde değişime uğramıştır. Bu dönemde, önemli çevirmenlerden sayılan John Dryden (1631–1700) sözcüğü sözcüğüne çeviri, satır satırına ya da bir dilden diğerine, anlamı anlamına, öykünme yani özgün metinden gerekirse sapabilme olarak çeviriyi üçe ayırmaktadır(Aksoy,2002: 18). Bu düşünceyle çeviri işleminin belirli ilkeleri olduğunu vurgulamaktadır.

18. Yüzyılda çeviri anlayışı Dryden'den farklı değildir. Bununla birlikte kimi çevirmenlerden farklı düşünceler ortaya çıkmıştır. Öne çıkan unsur ise, çevirmenlerin yaratıcılık kazanması, çeviri yaptıkları dilin yazınsal tercihlerine uygun olması gerekliliğidir.

Bu dönemde, Alexandre Tytler ise çevirinin özgün metne sadık kalınarak yapılması; biçimin ve niteliğin özgün metnin aynısı olması; çeviri özgün metnin akıcılığını ve okunabilirliğini yansıtmaya gerekliliğine vurgu yapmaktadır.

19. Yüzyıl Romantik ağırlıklı bir dönemdir; yani, daha çok şiir çevirisi ön plana çıkmıştır. Bu yüzyılda “ F.W. Newman, çeviri ne kadar özgün metne bağlı olursa o kadar çeviri yabancı olduğunu söylemektedir. Mathew Arnold, çevirinin bir sanat olduğunu ve çevirinin biçiminin önemli olduğunu söylemiştir” (Aksoy,2002: 19). Denilebilir ki, bu dönemdeki olgularda, geleceğin çeviri yapıtlarının biçim özellikleri vardır.

1860'lı yıllarda batılı yazarlardan yapılan çeviriler günümüze kadar gelmiş ve gelişmiştir. Tanzimat dönemine ve sonraki döneme en çok katkıda bulunan yazar, çevirmen ve gazeteci olan Ahmet Midhat'tır. Saliha Peker, bu konuda şöyle bilgi aktarımı yapmıştır:

“Tanzimat’tan beri süregelen çeviri etkinliğinin cumhuriyetten sonraki çağdaş edebiyatımızı da canlandırmaya devam ettiğine dair göstergeler olmasına rağmen, edebiyat çevirilerinde önemli olan dönem Tanzimat dönemidir. Türk edebiyatına ait ilk çeviri örnekleri çok az olmakla beraber yazın çevirilerine doğru atılan ilk adım Fransız edebiyatından Türkçeye yapılan çevirilerdir(Paker,1987: 32).

20. Yüzyıl romanı “milli edebiyat akımının temelleri üzerine oturtulmuştur” (Önertoy 1983: 1). Söz konusu bu görüşü çevirmenlerimiz yaptıkları çevirilere yansıtmışlardır. 20.yüzyılda Ferdinand de Saussure (1857-1913) , bu dönemde dilbilim ve dilbilgisini ayırma üzerine çalışma yapmıştır. Bu konuyu da çevirmenler kendi dillerinde kullanmışlardır.

J. Lambert’in bahsettiği bazı savlar bu dönemde öncü olmuştur.

- Çevirinin durağan ve sınırlı tanımlarını temel aldıkları sürece kuramlarımızın büyük bölümünün, açıkça ya da örük bir biçimde kural koyucu olur.

- Pragmacı ya da tamamen kuramsal görüşlere bağlı oldukları düşünülürse, gerçekten var olan çevirileri, 20. yüzyıldakiler kadar antik çağ ve ortaçağ çevirilerini de görmezlikten gelen bu kuramla kapsayıcı değildir.

- Kuramlar, bütün dönemlerin çeviri ve çevirisel görüngelerin dizgesel yoldan incelenmesiyle düzeltilip geliştirilebilir (dizgesel olarak ve farklı parametrelere göre).

- Yazın çevirisi incelemelerinin, kuramsal varsayımlarla geliştirildikleri süreç kapsamında yeniden gündeme gelmesinde yarar vardır, çünkü kültürel işlevleri çok önemlidir. Ayrıca, yazın çevirisi, genel olarak çevirinin pek çok özelliğini, çeviriye özgü zamansal kaymaları, çıkış dizgesiyle varış dizgesi arasındaki çelişkileri, en etkin biçimde ortaya çıkarır. Bu ifadeler, 20. yüzyılda ortaya sürülen sabit düşüncelerdir. O zamandan günümüze yazın çevirileri çeşitli iklimlerde yaşayan toplumlara, kültürlerine çeviri

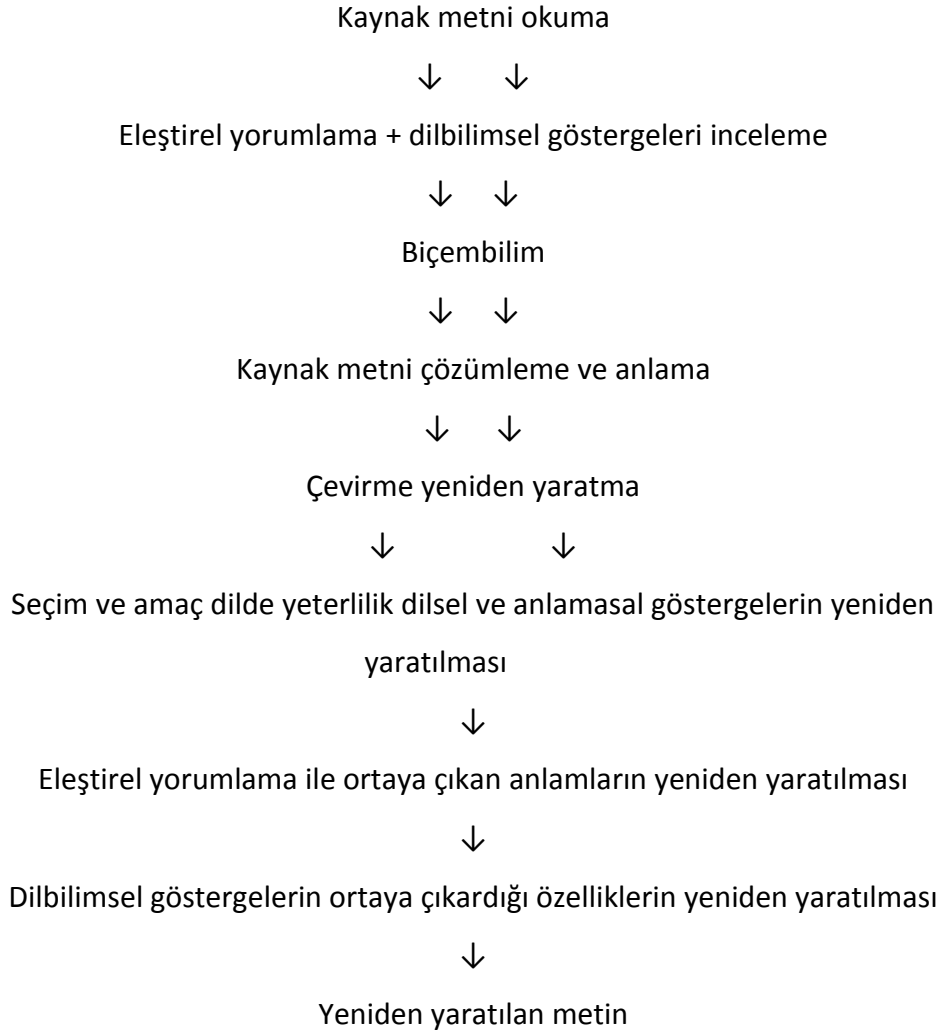
engelini aşarak aktarımda önemli yer işgal etmektedir. Ayrıca dilbilimsel yapıların daha ön planda olduğunu ve hedef dille, kaynak dil arasında eşdeğerliğin daha önemli olduğunu ve 20. Yüzyıldaki çeviri anlayışının daha kuralcı tutumları içerdiğini yapılan çeviri çalışmalarıyla görebilmekteyiz. 20. yüzyılın ikinci yarısına baktığımızda, kuralcılıktan uzak kalınmış ve çeviri eylemini yeni görüşler ışığında eşdeğerlikten uzak kalma çabasıyla yürütüldüğü görünmektedir. Eşdeğerliğe son darbeyi vuran ünlü çeviri bilimci Gideon Toury, eşdeğerlik için mutlak ölçütler olmadığını; olmaması gerektiğini, çünkü eşdeğerliğin genel bir çevreye sokulamayacağını öne sürer (Aksoy,1980: 27).

2. ÇEVİRİ EYLEMİ

Çeviri işlemi bir aktarım ve üçüncü bir dil oluşturma eylemidir. Son yıllarda çevirmen için eğitim alanları açılmaktadır. Aslında çevirmenin nasıl eğitim aldığından önce onun kabul edilebilir bir çeviri ve düzgün çeviri yapmasının önemli olduğu kanısındayız.

Çevirmen, çeviri sürecine gelmeden yazınsal çeviri ile dilbilimsel çalışmayı yapan ve buna bağlı olarak da çözümlene yaratandır. Yazınsal çevirinin ilk aşaması, hem metin içi dilbilimsel ilişkilerin, hem de bu devingen anlam kesimleriyle karşılaştırılan metin dışı bağlamın, ilkin çevirmence kavramasıdır(Göktürk,1978: 59).

Çeviri sürecini çevirmenin kaynak metni okumasıyla başlar. Çeviri eleştirisi yapabilmenin geçirdiği aşamaları göstermek adına, Berrin Aksoy'un (2002: 65) belirttiği şemayı alıntılanmak yerinde olur. Bu şemayla birlikte hem çevirmenin geçtiği aşamaları hem de eleştirmenin göz önünde bulundurduğu eylemleri görüyoruz.

Bu çerçevede, ilk olarak, çeviri eyleminde çevirmenin analizi önem kazanır. Sağlıklı bir çeviri yapılabilmesi ve değerlendirilebilmesi için, çeviriye anlamsal ve biçimsel olarak bakmadan önce kaynak metinde bulunan çevrilemezlik ilkesini göz önünde tutmak gerekir. Çevrilebilirlik ve çevrilemezlik ilkesi çevirmenin yaşadığı sorunlar olarak da önemlidir.

Çevirmen, okur gibi ele alıp incelediği dili, kaynak metnin ve erek metin arasındaki çeviri sürecinin evrelerini görmektedir. Çevirmen bu amaçlar ile metnin anlamsal içeriklerini ve dilbilimsel yapılarını algılamaktadır; bunun üzerine yeni bir dil yaratarak yeniden bir kültür aktarımı yapmaktadır. Ben Bennani'ye göre "çeviri her zaman yorumlamadır." Newmark'a göre ise "çeviri, bir metnin anlamının yazarın özgün dilde yarattığı yolla başka bir dilde aktarılmasıdır"(Aksoy,2002: 53). Bu düşünceler

sonucunda, en temel noktanın, çeviri işleminin anlam aktarımının önemli olduğunu ve kaynak metnin hedef dilde tüm unsurlarıyla ve biçimleriyle yeniden yaratılması olduğunu tespit etmekteyiz.

Bu, bizi yazınsal çeviri yaparken erek dil ve kaynak dili uygulamalı karşılaştırmaya götürmektedir. Buna kimi zaman eleştirel bazen de nesnel yaklaşılmaktadır. Bu betimlemenin sağlıklı olabilmesi için çevirmenin aktarımda hangi çeviri yöntemini benimsediğini, amaçladığı dil kullanımıyla okur kitlesine ulaşabildiğine bakılır. Çevirmenin çeviri yaparken izlediği çeviri yöntemini Ülker İnce, “Çeviriyi Eleştirmeden Önce” isimli makalesinde (1993: 6) şöyle yer vermektedir:

a) *Kaynak metnin metin birimsel çözümlemesi ve yeterli çevirinin belirlenmesi,*

b) *Kaynak metin birimlerin karşılığı olan erek metin öğelerinin bunlarla karşılaştırılıp kayma ve sapmaların saptanması,*

c) *Erek metin ile kaynak metin arasında gerçekleşmiş eşdeğerlik derece ve türünün belirlenmesi,*

İlk aşama kaynak metinde biçimsel incelemeler, sessel dilbilimsel ve noktalama işaretlerinin kullanılması ve bu öğelerin erek dilde yaratılışını kapsamaktadır. İkinci olarak, devrik cümle yapıları ve bununla birlikte sözcüğün sözlük anlamları, yan anlamları, eş anlamları veya zıt anlamların kullanılmasını içermektedir. Son olarak ise kaynak metinde ifade edilen anlamın hedef dilde yaratılıp yaratılmadığına, kabul edilebilirliğine ve anlam kaymaları olup olmadığına bakılmasıdır.

Çevirmen, çeviriyi yapmadan önce canlandığı anlamları yaratmaya başladığında çok zorlukla karşılaşmaktadır. Çevirmenin seçtiği anlamları, eleştirmen incelerken, onun kurduğu ilişkileri anlama çabası göstermektedir. Bu konuya yaklaşırken, şu örnekle sonuçlandırabiliriz: eleştirmen çeviriye üstten ve uzaktan değil çevirmenin omzundan bakmayı becerebilmelidir. Broek’a göre çeviri sistemli olmalı nasıl yapıldığıyla değil neden yapıldığıyla ilgilenilmeli; bu şekilde yürütülmeyen çeviri eyleminin sağlıklı olamayacağı görüşündedir(İnce,1993: 7).

Çevirilerimizi incelerken Dolet'in çeviri işlemleri için geliştirdiği ilkeler ise daha kapsamlı bahsedilmektedir. Dolet'in belirttiği bu ilkelere bakarsak, çevirmene iyi bir çeviri işlemi yapabilmesi için gerekli koşulları vermektedir. Çevirmenlerin en iyi bilmesi gereken olgu ise kaynak dil ve hedef dile hâkimiyetidir. Tytler (1970: 204) "çevirmenin zekâsı, özgün yazarın zekâsına akraba olmalıdır ve en iyi çevirmenler, çevirdikleri türün özgün yazımında da kendilerinin göstermiş kişilerdir." diye belirtmiştir. A. J. Arberry (1946: 240) görüşü ise şöyledir: "Ne denli yetkin olursa olsun, okuruna özgünün verdiği zevki tattırmıyorsa, hiçbir çeviri değerli sayılamaz."

Çevirmen özgün metinde düşünceye, niteliğe dikkat etmelidir. Bu ilkelere, ilerleyen zamanlarda aksi düşünceler de çıkmış olsa bile bugün bizim yaptığımız çeviri işlemi bu temellere dayanmaktadır. Fransız düşünür Etienne Dolet, çeviride bir kuram ortaya atan ilk kişi olarak tarihte yer alır. Çevirmenler için beş ilke önerir:

- Kaynak ve hedef dili çok iyi bilmelidir.
- Sözcüğü sözcüğüne çevirmemelidir.
- Günlük dil kullanımlarına çevirisinde yer vermelidir.
- Doğru tonu yakalayabilecek sözcük seçimi ve düzeni belirlemelidir.
- Anlaşılmaz noktalara açıklık getirmekte özgür olmasına karşın özgün yazarın kastettiğini çok iyi kavramalıdır.

Erek dile aktarımda noktalama işaretlerinin de önemli yer tuttuğunu görüyoruz. Eugénie Grandet'nin her iki çevirisinde de yazım imlerine baktığımızda iyi bir çeviri yapabilmenin gerekliliğinin imlere takılmamak olduğunu görmekteyiz. Ama kimi zamanda, bazı eleştirmenlere göre yazım imlerini olduğu gibi aktarım yapmanın kaynak esere sadık kalma çerçevesinde önemli olduğu vurgulanmaktadır. Ama aynı noktalama işaretlerini yerinde kullanıldığında işlevi yerinde olur ve anlam kayması yaratmaz.

Çevirmen ayrıca özgün metindeki biçimle kaynak metne anlamsal kaymalara neden olmadan aktarım yapabilmek için olduğu gibi ve ilişkilere dikkat ederek yaratabilmelidir.

1- İşaretler ve kullanıcıları arasında yeteri kadar değişken anlamlar söz konusudur, ister sözcük ile olsun (crin crin, violin) ister yapıbilim ile (maisonette, touelle, barasse, vs) ister semantik ile olsun (je suis, été) dilin sisteminde açıklanmış olarak bulunan anlam söz konusudur.

2- İşaretler ve kullanıcıları arasında anlamlar söz konusudur, fakat okurun bir bölümünün anlamının sesinin karakter değişimi aracılığıyla açıklanmış olan anlamlar gönüllü değişimler söz konusudur. (Fr ile affolant,vb.). Bu anlamların ifadesi isteğe bağlı ama sosyalleşmiştir. Bu örnek sesler biçimi iletişim kurma ile okur ile işlevleştirilir ve yaratıcı tarafından bunun gibi görülebilir.

3- İşaretler ve okurlar arasında anlamalar söz konusudur, fakat bu okurlar ile istemeyerek ortaya konulan anlamlar ve tüm düzenlerin tanımı veya psikolojik kavrayışına göre yaratıcı tarafından algılanan veya algılanan anlamlar söz konusudur. Bu tip anlamalar, dilin iletişim araçlarının bir bölümü olmaz (Mounin,1963: 153).

Bu dilbilim analizi farklı yan anlamaların isimlendirilmesi yerine onun sınıflandırdığı ve ayırdığı çeviri problemlerini sınıflandırma avantajına sahiptir. Diğer yandan, genel bir konuda bu analiz sadece ağızdan belirtisi olan işaretler ve kullanıcılar arasındaki anlamlar, kopyalanabilir ve yazılabilen işaretler ve kullanıcılar arasındaki anlamları ayırmaktadır; klasik çeviri bu son söylenenler ile zorlaşacaktır. Fakat üçüncü kategorideki anlamların çevirisi çok farklı bir problem gibi sadece kabul edilir eğer özgün metin okur için anlaşılabilirse: böylece bir argo sözcüğü veya anlaşılmaz bir dille oluşup oluşmaması gerektiğini bilmenin bir sorun olabilmesi ortaya çıkar.

Sesin değişimleri ile elde edilmiş yan anlamlar yazı ile çeviriler yerleşirse bu çeviri sadece anlamlara sahiptir. (italik kullanımı, imle değişimleri, yabancı aksanla fonetik

değişimler veya telaffuz hataları vb.) ve bu durumda çevirmen eşitliği veya değişimini okur düzenler.

1.1. Çeviride Eşdeğerlik ve Değiş Kayması

Biçemsel eşdeğerliğin önemine değinen Anton Popoviç, eşdeğerliği dilsel,dizisel , biçemsel ve metinsel olmak üzere dörde ayırmıştır.

- Dilsel eşdeğerlik: sözcüğü sözcüğüne çeviride eşdeğerlik demektir.
- Dizisel eşdeğerlik: paralel olarak sözdizimsel ya da dilbilgisel eşdeğerliktir.
- Biçemsel eşdeğerlik: çevirinin metnin değişmez anlamını korumak ve anlatımsal kimliğiyle anlatmayı amaçlar. Böyle çeviride, hedef metinle kaynak metin arasında işlevsel eşdeğerlik söz konusudur.
- Metinsel eşdeğerlik: hedef metnin, biçembilim açıdan kaynak metinle aynı olmasıdır. Başka bir deyişle kaynak metin odaklı aktarımdır.

Popoviç, kaynak metinle erek metin arasında dilsel bir ilişki olduğu kadar, yazınsal ve zamansal farklılıklar olduğundan bahseder ve bu eşdeğerliklerin çeviride devingen bir süreç gerektirdiğini ifade eder. Kaynak yapının bütünlüğünü korumak için çeviri sürecinde deyiş kaydırmalarına başvuruyu doğal görür. Popoviç, deyiş kaydırmasını beş sınıfa ayırmıştır:

- Yapısal kayma: iki dil dizgesinin farklılığından kaynaklanır.
- Türsel kayma: metin türüyle ilgili kayma.
- Bireysel kayma: çevirmenin kendi dil kullanımsal seçkilerinden kaynaklanır.
- Olumsuz kayma: yanlış anlamaya yol açar.

- Konusal kayma: iki dil arasında kültür gibi farklılıklardan doğar.

Deyiş kaymalarının belirlenmesi doğrultusunda Van Den Broeck tarafından şöyle çözümlenmiştir (Aksoy, 2002: 168).

- a) Sessel, sözcüksel, sözdizimsel bileşkenler
- b) Dil değışkenleri, hitabet sanatları
- c) Düzyazısal ve şiirsel yapılar
- d) Noktalama imleri
- e) Temasal unsurlar

Her iki dilin de söyleniş farklılıkları deyiş kaymaları ve çevrilemezlik durumları vardır. Bunlar çevirmenin karşısına çıkan en önemli sorunları oluşturur. Kaynak dilde bulunan efsanevi ve dinsel olguları, öz değerleri içeren kelimelerin veya cümlelerin eşdeğer anlamlarını erek dilde karşılığını bulmak çevirmenleri zora sokmaktadır. Örneğin, “imambayıldı”, “içli köfte”, “gözleme”, “temiz aile kızı”, “Hacivat ile Karagöz” gibi sözcüklerin Fransızcada karşılığı yoktur.

Bu tür sözcükler belli bir yaşayıştan gelir ve o dile ait kavramlar o çağrışımla eşleşir dolayısıyla hedef dilde eşdeğerliğini bulamayız. Peter Levy ‘ye göre,

“Kusursuz bir çeviri yoktur, yalnızca kusursuza yakın bir çevirinin öneminden bahseder. Çeviride eşdeğerliğin bulunmaması o çevirinin çeviri olmadığı anlamına gelmez çünkü iki ayrı kültürü birleştirirken engelleri aşmak yeterlidir”(Günay 1999: 14).

Fransızca'dan Türkçe'ye çevirilerde anlam sorunu ise çevirmen için bir başka engeldir. Evrensel temalar, sevgi, ölüm, acı ifadeleri birebir çevirilerde yaşanır. En çok hatalardan biri ise "interférence" denilen kendi dilimizle düşünmemizden kaynaklanan anlam hatalarıdır. Sözcüklerin kullanım alanlarına göre yüklendiği anlamlar söz konusu olduğunda birebir çeviri de sıkıntılar başlar (aldatıcı benzerlik), toplumun gelişimine, teknolojik ve bilimsel yeniliklerin belirlediği yeni "terminoloji"lere dayanan yapıları iyi gözlemleyen çevirmen bu doğrultuda doğru bir çeviri yapma olanağı bulur.

Çeviride iki farklı toplumun, iki farklı kültürün ürünü olan dillerin birbirleriyle olan etkileşimi neticesinde, dildeki deyimlerin olduğu gibi yerleştiği görülebilir. Bazen de bunun sonucunda kaynak dilden hedef dile aktarılan deyimsel ifadelerin hedef dildeki değişikliğe uğrayarak o dilin yapısına ve söylenişine uyum sağlar. Bazı bilgilendirme çevirilerinde ise, okur kendi dilindeki metinlerin anlamlarını daha rahat bulur. Bu şekilde rastladığımız yazılarda, ilanlarda olsun panolarda olsun, tercüme yazılarının verdiği ortak mesaj öne plandadır, yani bu yazılarda birebir çeviri, dilbilgisi, sözdizimi gibi ifadelerin önemi beklenmez.

Toplum tarafından kabul gören roman ve hikâye gibi klasiklerin çevirilerinde ise okur anlam sorunları üzerinde durmaz; onun için, yalnızca olgu, genel akış, uyandırdığı çağrışımlar ve edindiği temalar ve çıkarılan dersler önem taşır. Bu nedenle çevirmen bu çevirilerde serbest çeviriye tercih edebilir ve açıklamalarda bulunabilir. Çevirmenler için diğer önemli ve ciddi unsur, çevirmenin sahip olması gereken bilgi birikimidir. Bunun yanında estetik, soyut, hayal gücü gibi kavramlara sahip olması gerekliliğidir. Aynı zamanda seçkin bir dil kullanımı sergilemeli ve her zaman kullandığı sözcüklerde azami bir kaygı taşıması gereklidir. En güzel ifadeyi arama çabası onu kaliteli çeviriye iter, böylece *çeviri kokmayan* bir yapıt ortaya çıkartacaktır.

Son olarak bilgi ve teknik amaçlı yapılan çevirilere değindiğimizde, bilgi aktarımının temel olduğunu söyleyebiliriz. Bu yüzden, çeviri yapılan konuyla ilgili bilgi birikimi gereklidir. Günümüzde bilimsel ve teknolojik gelişmelerden dolayı bu alanda

eviriler sayıca fazladır; bu nedenle, bu çevirilerde kullanılan ifadelerin açık olması ve bir özgünlüğün olması elzemdir.

II. BÖLÜM

1. EDEBİYATTA GERÇEKÇİLİK AKIMI VE BALZAC

Bir estetik kavram olarak 19. Yüzyıl ortalarında Fransa'da ortaya çıkmıştır. Nasıl ki romantizm klasisizme bir başkaldırı niteliğinde ise Gerçekçilik akımı, hem klasisizme hem de romantizme bir başkaldırıdır. Amaç, sanatı klasik ve romantik akımların yapaylığından kurtarmak, çağdaş yapıtlar üretmek ve konularını öncelikle yüksek sınıflar ve temalarla ilgili değil, toplumsal sınıflar ve temalar arasından seçmektir. 1948 yılından sonrası daha fazla karakterin bahsedildiği, nefes kesen, sürükleyici bir anlatımın yerine daha çok kendi içinde tepki ortaya koyan, toplumsal kaygılardan ve sorunlardan uzak bir estetik anlayış damgasını vurmuştur.

Gerçekçilik akımının amacı, günlük yaşamın önyargısız, bilimsel bir tutumla incelenmesi ve yazınsal yapıtların bir bilim adamının klinik bulgularına benzer nesnel bir bakış açısıyla ortaya konmasıdır. Örneğin, Gerçekçilik akımının iki güçlü temsilcisi Gustave Flaubert'in "Madame Bovary" adlı romanı ile Emile Zola'nın "Nana" adlı romanında cinsellik ve şiddet yazınsal bir mikroskop altında incelenerek olanca çıplaklığıyla ortaya konulmuştur. Gerçekçilik felsefesinin altında güçlü bir felsefi belirlenimcilik yatar. Fransız edebiyatında Flaubert ile Zola'nın yanı sıra Honoré de Balzac, Stendhal, Rusyada Lev Tolstoy, Ivan Turgenyev, Fyodor Dostoyevski, İngiltere'de Charles Dickens ve Anthony Trollope, Amerika'da Theodore Dreiser, İrlanda'da James Joyce Gerçekçiliğin önemli temsilcileridir. Gerçekçilik, 20. Yüzyıl romanının gelişimini de önemli ölçüde etkilemiştir.

Türk edebiyatında Gerçekçilik akımının ilk etkileri Tanzimat Edebiyatı'nın kuruluş döneminden sonra ortaya çıkmaya başlar. Sami Paşazade Sezai'nin öykülerinde, Rezaizâde Mahmut Ekrem'in romanlarında ve Nabizâde Nazım'da Gerçekçilik akımının ilk etkilerine rastlanır. Öte yandan batılı anlamda Gerçekçilik akımı, Türk edebiyatında Servet-i Fünûn döneminde uygulanır. Halit Ziya Uşaklıgil Milli

edebiyat ve Cumhuriyet dönemi edebiyatından geçerek Gerçekçilik, çeşitli uygulamalarıyla günümüz edebiyatına dek ulaşmıştır.

Gerçekçilik akımının bir parçası betimleme olarak bilinir. Fakat bu görüşte olmayan Todorov şöyle düşünmektedir; “eğer bir söz gerçek olma iddiası taşırsa, yanlış olur. Ruh halini olduğu gibi betimlemek istemek, yanlış bir betimleme yapmaktır. Çünkü betimlemeden sonra ruh hali, önceki halinden fazlası olacaktır”(Acarlıoğlu,1996: 271).

Balzac'ı örnek aldığımızda romanda betimleme yaparak başlar daha sonra olayın düğümlendiği anda betimlemeye tekrar başlar gelişen olaylar kesintiye uğramaktadır. Onun romanlarında, kaderin iyi veya kötü zorlukları, karakterlerin anlaşmazlıkları konu edilir. Geleneksel romancı, okurunu gerçek hayatta yaşamış bir karakter olarak yaratır ve okuru da inandırır.

Örneğin; Eugénie Grandet romanında Eugénie'nin amcaoğlunun romana katıldığı sahnede üç aile de tombala oynarlar. O sırada Charles gelir ve salonda oturanlar bir an durmuş havası ile Balzac Charles'ı betimler, sayfalarca betimlemeye yer verilir, betimleme bittiğinde Nanon'un Charles'ı odasına götürmesiyle devam eder. Yani yazar betimleme yaparken görüyoruz ki kurgu devam eder.

Günümüz zamanının yazınsal sorunlarından biri ise roman krizi olmaktadır. “Zaman zaman ise konferanslarda el ovuşturarak üzüldükleri söylenir”(Curnier,1949: 17). Yalnız günümüz insanının romanı irdeleyerek klasik özelliklerini değiştirmeye çalıştığı da aşikârdır.

1.1. Balzac'ın Edebi Kişiliği

Honoré de Balzac, 20 Mayıs 1799'da Tours'da doğdu. Asıl ismi Honoré Balssa. Adını Balzac olarak değiştirdi ve soyluluk ifade eden 'de' öntakısını ekledi ve Honoré De Balzac olarak tanındı. Köylü kökenli bir aileden gelmektedir. Babası devlet memuru

olduğu kaynaklarda geçmektedir. Dört yaşında okula başlamış ve derslerinde de başarılı bir çocuk olmuştur. Yatılı okuldaki günlerini sonradan anlatan müdür ve okulun eski kapıcısı, onun sınıftan çok kulübede kaldığını, çünkü yaramazlıklarından ötürü hep cezalandırıldığını söylerlermiş. 1819 yılında hukuk fakültesini bitirmiş ve ailesi, evin geçimine onun da katkısını beklediği için Balzac bir süre avukatlık bürosunda çalışmış; Oysa Balzac'ın niyeti dava dosyalarını okumak değil, yazar olmuştur.

Balzac, umutsuz aşklar yaşamış. Yalnız çağının adamları gibi, bu acı çekmek biçiminde gerçekleşmemiş. Balzac, "Narsizm"i temel alan görüşüyle aralıksız yazmalara başlamıştı. İyi bir romancıydı, 1829 yılında kendi adıyla ilk romanını yayımlamış.

George Sand, onu şöyle tanımlıyor:

"Öyle coşkulu bir yaratılışı vardı ki, su içerken sarhoş olurdu... Bön yanı da vardı, cin yanı da. En olmayacak şeye inanır, en kesin şeyden kuşku duyardı. Çelişkilerle, bilinmezliklerle dolu bir adamdı o." ve böylece ilk parasını kazanmıştır. Kendi adıyla yayınladığı ilk romanı "les chouans" ("Chouanlar") ve yine aynı yıl çıkardığı "la physiologie du mariage"("Evliliğin Fizyolojisi").

Balzac, 21 Ağustos 1850'de toprağa verilişinin ardından Fransız edebiyatının başka büyük adı Victor Hugo'da "Avrupa büyük adamlarından birini kaybetti" dedi. Törende onu öven bir konuşma yapmıştır.

Fransız roman ve oyun yazarı 19.Yüzyıl Avrupa edebiyatında "Gerçekçilik"ın yaratıcısı ve klasik roman tekniğinin kurucusu olarak kabul edilmektedir. Oldukça üretken bir yazar olan Balzac, yaşamı boyunca yüzün üzerinde roman, kısa hikâye ve oyun kaleme almış; tüm yapıtları, Dante'nin "The Divine Comedy"sinden esinlenilerek, "La Comédie Humaine" (İnsanlık Komedisi) adı altında dünyaca ünlü bir kitapta toplanmıştır. Küçük ve orta dereceli Fransız burjuvazisini ve toplum geleneklerini ince bir ironiyle hicvettiği birçok yapıtı "dünya klasikleri" arasına girmiş; bir roman üstadı olarak, dünya edebiyatına damgasını vurmuştur.

Balzac'ın "İnsanlık Komedi" genel başlığı altında topladığı ve gerçekleştirdiği çok sayıda romanlarının en ünlülerinden biri olan ve en çok okunan yapıtlardan biri olan "Eugénie Grandet", Grandet ailesinin çöküşünün anlatıldığı Fransız Devrimi'nin toplumsal ve ekonomik sonuçlarının da ele alındığı roman Balzac'ın ilk yapıtlarındandır. Toplumsal bir yergidir. 1833 yılında yayımlanan bu romanında, Balzac taşra insanlarını ve onların yaşayışlarını, para ile olan görüşlerinin eşsiz bir gerçeklikler anlatılmaktadır. Ağırlıklı olarak cimrilik ve engel tanımayan bir aşk olgusu ana temasını oluşturmaktadır. Balzac bu romanında para kazanmada Grandet Baba'nın nasıl oyunla içine girdiğini gözler önüne serer. Grandet Baba. Yaratılan Eugénie Grandet saf ve temiz bir insanın aşkının da nasıl olacağını tanımlıyor. Bu roman dünya da büyük bir okur kitlesinin ilgisine ulaşmış ve bu yüzden çoğu kişi Balzac'ı "Eugénie Grandet" in yazarı diye anmaya başlaması Balzac'ı bile kızdırmaya başladığı edebiyat dünyasında haber olmuştur.

Balzac romanı ile klasik roman, daha da önem kazanmıştır. Böylesine büyük edebi yeteneğine ve üretkenliğine rağmen, yaşamı boyunca borç içinde yaşamış; öldükten sonra üne kavuşmuştur.

Balzac romanlarından sonraki romanlar bu şekilde Balzac'ı örnek almış ve onun tarzını yansıtmıştır. Balzac örnek romanlarında kendine özgü karakter yaratıp değişmez tipleri yaratarak romanın üstatlarından birisi olmuştur. Her zaman kendi özellikleriyle yazmıştır fakat roman yazmanın kuralı olduğunu dile getirmemiştir.

Balzac'ın Türkçeye çevrilen diğer yapıtlarına örnek verirsek, Tours Papazı " Le Curé de Tours" 1949, Goriot Baba "Le père Goriot" 1984, Bette Abla " La Cousine Bette" 1977, Otuz Yaşındaki Kadın "La Femme de trente ans 1963, Tefeci Gobseck "Gobseck l'usurier" 1947, Yaşamdan bir başlangıç "un debut dans la vie 2001", "Gizli başyapıt 2007 le chef-d'oeuvre inconnu", Vadideki Zambak "le lys dans la vallée" 1941.

1.2. Klasik Roman Olarak Eugénie Grandet

Eugénie Grandet romanına ilk baktığımızda otuz sayfada örnek bir Balzac romanı olduğunu görebiliyoruz. İlk bölümlerde Grandet babanın evi, köyü, evinin hem içi hem dışı tasvir ediliyor ve kişilerin görünüşleri, iç dünyaları tanıtılıyor. Tüm ayrıntılı bilgiler verilmektedir. Balzac'ın romanlarının çoğunda olduğu gibi üçüncü tekil şahıs ile anlatım yapılıyor. Her şeyi gören ve bilen bir anlatıcı konumundadır. Balzac, anlatımını yaparken kendi izlenimleri açıklayarak etki etmekte ve karakterlerin akılların geçen tüm düşünceleri bilmektedir. Bu açıdan bakıldığında, Eugénie Grandet'nin tüm romanlarında rastlayabileceğimiz özellikleri kendinde barındırdığını söyleyebiliriz.

Balzac romanlarından bazılarında baktığımızda Goriot Baba, Bette Abla, Vadideki Zambak, tümünde sokakların, yaşanılan yerin, olayların geçeceği mekânların, kişilerin tasvirleriyle başlar ve olaylarla devam eder. Balzac'ın Goriot Baba romanıyla Eugénie Grandet'i örnek almamız yerinde olacaktır. Eugénie Grandet, 1819 yılı Kasım ayında anlatıma başlanır ve on yıl sürer. Mekân tanıtılır; kişilerin karakteri abartılı bir biçimde verilir; Balzac'ın diğer kurgularıyla benzerlikler görürüz. Goriot Baba da ise Eugénie Grandet romanındaki gibi tek kızları evlenme çağında olan, bir anne ve parayı çok seven ve cimri olan Grandet Baba, Goriot Baba da aynı konu çerçevesinde bir baba ile kendisi ve para dâhil her şeyden çok sevdiği iki kızının aileleri var. Her iki romanda da üçer aile söz konusu ediliyor, Goriot Baba ve Grandet'nin karakterleri ve davranışları, servetleri, aynı zamanda paraya karşı yönelişlerinde benzerlikler görülmektedir.

Klasik bir romanın özellikleri kesin, temelleri ise çok sağlamdır. Bu tarz bir roman, karakterleri, eylemleri ve yaşanılan duyguları içerir. Eugénie Grandet "roman mı, anti-roman mı?" diye çok tartışmalara neden olmuştur. Balzac Eugénie'yi *une bonne nouvelle* yani *küçümen bir öykü* olarak söylemiştir (E.Aksoy,1998: 157). Fakat Goriot Baba olsun diğer romanları olsun roman olarak değerlendirmiştir. Bu durumda Balzac'ın roman özellikleri taşımasına rağmen Eugénie Grandet'i küçük bir öykü olarak söylemesi tartışmalara yol açmıştır.

Bazı eleştirmenlerin Eugénie Grandet'i bu durumda anti-roman olarak görmesi yalnızca bir tartışma konusu olmuştur. Çünkü anti-roman roman yazmanın belli kuralları varmışçasına bir zorlama ortaya çıkarır. Oysaki anti roman sıradan bir yazı havası verir elbette. Roman eleştiricilerinin yeni bir roman türü ortaya çıkarma çabası olduğunu düşünüyoruz. Günümüz romanlarında iç içe olaylar örgüsü olan aldatma aldatılma durumlarına yer verildiği için Eugénie Grandet'i günümüz romanlarından ayırmaktadır. Şöyle ki, Eugénie Grandet, bir romanın tüm özelliklerini taşımaktadır; olaylar aşkın kuvvetliliğini, burjuva sınıfı ama tam tersi yoksulluğunda oluşturulduğu unsurlar işlenmektedir. Bu tür konular günümüzdeki romanlarda yer almamaktadır. Günümüz romanlarında ise çekirdek ailenin artık kalmadığını, kan bağına dayalı ailevi ilişkileri insanların yaşantılarına sokmadığı konuları içeren roman türleri gelişmiştir.

Balzac'ın yapıtlarını okurken hep aynı yapı olan benzetmeler dikkatimizi çekmektedir. Kaynak eserde görülen her benzetme çevirmen açısından sorun teşkil etmektedir. Bu yüzden ki Balzac'ın yapıtlarını çevirmek, çevirmeni daha çok zorlamaktadır. Balzac gibi düşünüp çevirmek, onun gibi yaşayıp işitmek, bakmak çevirmen için çift karakterli olmak anlamına gelir.

Bazen Balzac'ın Eugénie Grandet'de yaptığı betimlemeler okuru da sıkımsa yol açıyor. Hikâyenin bir an önce başlamasını istiyoruz. Çünkü bir sayfada anlatılabilecek bir durum bize dört, beş sayfada yansıtılıyor. Dolayısıyla betimlemelerin bazıları bize anlamsız gelmektedir. Bazen Balzac'ın kişiliğini de yansıttığı betimlemelere de rastlamaktayız. Balzac'ın para kazanmak için yaptığı bir takım reklâm da diyebiliriz; örneğin, Balzac'ın Eugénie Grandet romanında geçen şu cümle: "Il emporta deux habits de buisson, et son linge le plus fin." Alt bilgi olarak "buisson" ile ilgili; célèbre tailleur de la rue de Richelieu, fournisseur et creancier de Balzac. Au chapitre II de la physiologie de la toilette, Balzac écrit: "l'homme sorti nu des mains de la nature est inachevé à le compléter"(B.O.XXV,340; s: 98)

Kaynak eserde geçen bu metin ve alt bilgiyi Tahsin Yücel çevirdiği kitaba şöyle aktarmıştır: (Charles) iki Buisson takımı getirmişti, en ince çamaşırları getirmişti. Alt

bilgi olarak Buisson, Balzac'ın dostu ve terziydi. Romanlarında adını anarak yaptığı reklâma karşılık giysi dikerdi. Tahsin Yücel'in çevirisinde yıl belirtilmemiş ayrıca kaynak metinde geçen yılın hangi yıl olduğunu bulamadım. Burada, Tahsin Yücel Balzac'ın alt bilgi olarak verdiği bilgiye ek olarak şahsi görüşünü de eklemiştir. Balzac'ın yapıtlarında bunun gibi bilgiler bazı eleştirmenler tarafından eseri şişirme olarak niteleyip para kazanma amacı olarak görürler (Acarlıoğlu,1996: 266).

Balzac'ın Eugénie Grandet romanında kendi düşüncesini ve taraf tuttuğu cümlelere de yer verdiğini görüyoruz. Örneğin; yine Charles'ı tanımlarken sayfalarca bahsetmesinin yanı sıra şöyle uzun bir tasvir de yapmıştır:

“Elden geldiğinde tam bir Parisli ıvır zıvırlar dengiyle gelmişti kısacası, bir düelloya başlamaya yarayan kırbaçtan gene düelloyu sona erdiren oymalı tabancalara kadar, genç bir başıboşun yaşam toprağını sürmekte kullandığı bütün tarım araçları vardı denginde”(Yücel,2001: 41).

Kaynak metin ise şöyle:

“Ce fut, enfin, une cargaison de futilités parisiennes aussi complète qu'il était possible de la faire, et ou, depuis la cravache qui sert à commencer un duel, jusqu'aux beaux pislotes ciselés qui le terminent, se trouvaient tous les instruments aratoires dont se sert un jeune oisif pour labourer la vie”(Balzac,1996: 98).

Bu örnekte gördüğümüz gibi yazar tüm ayrıntıyı gereksiz yere vermiş hatta anlatmak istediği şey aslında çok basitken onu dolambaçlı anlatım şekli ve seçtiği karmaşık sözcüklerle zorlaştırıp okuru zorlamıştır. Ayrıca Balzac olayların akışına da bir yorum katarak anlatmış böylece bahsettiği kişi ile ilgili görüşünü de yansıtmış ve okur üzerinde bu şahısla ilgili etki yaratmak amacını göstermektedir. Balzac'ın yorumunu kattığı diğer bir örneğe bakarsak “la nouvelle du retour et de la sottie trahison de

Charles avait été répandue dans tout la ville” ; Türkçe, “Charles’ın dönüşü ve budalaca ihaneti bütün şehre yayılmıştı.”

Yine Balzac’ın kendi yarattığı karaktere karşı görüşünü vererek okuru etkilemiştir. Örneğe bakarsak Grandet babanın kişiliğini tasvir eden bir cümlede şöyle bahsetmiştir.

“iri uçlu burnunda damar damar bir ur vardı, halk bunun şeytanlıkla dolu olduğunu söyler, haksız da sayılmazdı”(Yücel,2001:18).

Son nez, gros par le bout, supportait une loupe veinée que le vulgaire disait, non sans raison, pleine de malice (Balzac,1996: 71).

Bu metnin sonunda halk gibi düşündüğünü belirterek onun gerçekten şeytan olduğunu söyleyip yine etki yaratmıştır. Balzac’ın romanında yine kendi kişiliğiyle ilintili bir özelliğini Tahsin Yücel şöyle belirtmiştir. Kömürcü kendi evinin belediye başkanıdır. Cümlesi için alt bilgi olarak Balzac, “atasözlerini değiştirmekten, tersine çevirmekten hoşlanırdı. Burada da öyle yapmıştır.” diye belirtmiştir. Kaynak eserde ise; Charbonnier est Maire chez lui. Alt bilgi olarak Calembour Sur l’expression: “Charbonnier est Maire chez lui” qui sera citée plus loin. Grandet avait été maire de Saumur sous le consulat”. Cinaslı bir anlatım yapıldığını fakat olması gereken cümleyi vermemektedir.

Eugénie Grandet romanı, Balzac’ın betimlemeyi en iyi yaptığı yapıtlarından birisidir. Balzac için betimlemenin çok önemli olduğu bilinmektedir. Balzac’ın arkadaşı Zulma Carraud gerçekçilik ile Eugénie Grandet romanı için, Eugénie’yi ve ilk aşkını çok gerçekçi bulmaktadır. Grandet’lerin miras tutkusu ve dedikoduları da ona göre çok gerçekçidir. Fakat M. Grandet’i gerçekçi bulmaz. Ayrıca M. Grandet’in gerçek bir cimri olamayacağını ileri sürer ve son olarak yeğen Charles’i gerçekçi olarak düşünür (Acarlıoğlu,1996: 679).

Eugénie Grandet romanında, Balzac kurgusal olaylara fazlaca değinmiştir. Şüphesiz kurgusuz roman olmaz, örneğin, bazı bölümlerin çok fazla durağan olduğuna tanık oluyoruz. Burada, okurun dikkati hem dağılabiliyor, hem de sıkılıyor ya da çok

fazla betimlemeye yer verilmesi okurun olayı geçtiği yeri birebir tanması, kişilerin giyimine kadar bilmesi gibi sayfalarca betimleme yer verilmiş olması kitabın hızlı akışını yavaşlatmış oluyor. M. Grandet'in karakter olarak ağır basmasına rağmen onun ölümü çok kısa bir cümleyle üstü kapalı anlatılmaktadır. Okurun bunu atlaması ise fazla ihtimal taşır. Sanki sıradan bir karakterin ölümünden bahseder gibi değersiz sayılmış olduğunu düşünmekteyiz. Bu romanda Grandet'nin ölümüne kadar her olay, her durum ince ayrıntısına kadar betimlenir daha sonra tüm olaylar birden hızlanır.

Yücel'in çevirdiği kitabı ele aldığımızda, yaklaşık 150 sayfasında tasvir yer almaktadır. Eugénie'in annesini ve babasını kaybetmesi, Charles'ın Mme Aubrion ile evlenmesi ve Eugénie'nin de Başkan Bonfons ile evlenmesi yalnızca 40 sayfa dahilinde anlatılmıştır.

III. BÖLÜM

1. Çevirmenler İle İlgili Genel Açıklamalar

17 Şubat 1933 yılında Tahsin Yücel Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesinde doğmuştur. Galatasaray Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirmiş ve aynı bölümde asistan olarak işe başlamıştır. Öğrenciyken Varlık Yayınları'nın çeviri işlerini ve Varlık Dergisi'nin yazı işleri müdürlüğünü yapmış ve 1950–1956 yılları arasında “Seçilmiş Hikâyeler”, “Yeryüzü”, “Beraber”, “Mavi” gibi dergilerde yayınlayarak öykülerinde kullandığı yalın dili, yeni sözcükleri kullanması, Anadolu insanını tutarlı bir yaklaşımla ele alması ve usta bir anlatım kullanması herkesin dikkatini çekmiştir.

İlk öykü kitaplarında ise (“Uçan Daireler”, “Haney Yaşamalı”, “Düşlerin Ölümü”) doğduğu yer olan Elbistan'ın da konu edindiği yapıtlar yaratmıştır. Haney Yaşamalı” ve “Düşlerin Ölümü” öyküsünde kendine özgü çocuksu bir duyguyu, düzgün ve temiz bir dili kullanmış ve bunlarla büyük bir ilgi görmüştür. “Yaşadıktan Sonra” ve “Dönüşüm” adlı öykü kitaplarında bireyin iç gerçekliğini, bilinç dünyasını aktarmaya çalışmıştır. 1969'da doktorasını, 1972'de doçentliğini almış, 1978'de ise profesör olmuştur. 2000 yılında emekli olmuş ve İstanbul'da yaşamaya devam etmiştir. Tahsin Yücel ile “Eugénie Grandet”i hakkında görüşmemizde kendisinin bu çevirmesinin üzerinden çok zaman geçtiğini söylemiş ve bu eseri çevirirken yaşadığı zorlukları hatırlamadığını dile getirmiştir.

Tahsin Yücel'in yapıtlarını araştırdığımızda kaynaklarda şu bilgilere ulaşmaktayız. Öykü tarzındaki eserleri arasında ilk rastlananlar, Uçan Daireler (1954), Haney Yaşamalı (1955), Düşlerin Ölümü (1958), Yaşadıktan Sonra (1969), Ben ve Öteki (1983), Aykırı Öyküler (1989), Komşular (1999). Roman türünde ise Mutfak Çıkmazı (1960), Peygamberin Son Beş Günü (1992), Bıyık Söylencesi (1995). Masal olarak 1957 yılında yazdığı Anadolu Masalları adında bir eserdir. Yücel'in anlatı olarak yayımladığı 1975 yılındaki Dönüşüm, Vatandaş adında iki eseri bulunmaktadır. Ayrıca, Yücel eleştiri

ve deneme yazıları da çıkarmıştır; bunları ise şöyle sıralayabiliriz: 1976 yılında Yazın ve Yaşam, Yazının Sınırları (1982) ,Yazın, Gene Yazın (1995), Alıntılar (1997), Söylemlerin İçinden (1998) ve 2000 yılında “Salaklık Üstüne Deneme” yazısı bulunmaktadır.

Kendisi çalışma hayatı boyunca aldığı ödülleri şu şekilde vermektedir; 1959 TDK Öykü Ödülü Düşlerin Ölümü, 1984 Azra Erhat "Çeviri Üstün Hizmet Ödülü" Yaban Düşünce, 1993 Orhan Kemal Roman Armağanı Peygamberin Son Beş Günü, 1999 Sedat Semavi Vakfı Edebiyat Ödülü Söylemlerin İçinden. 1997 yılında Fransız Hükümeti Palmes Académiques nişanı ve “Commandeur” derecesi bulunmaktadır.

Semih Atayman ise 1943 yılında İstanbul’da doğmuş ve Saint Benoit Lisesi’ni bitirmiştir. Lisans eğitimini Marmara Üniversitesi İktisat Fakültesi’nde tamamlamıştır. Fransızcadan çevirdiği yapıtların bazıları şunlardır: Guy De Maupassant, Mutluluk, André Gide, Isabelle ve Kadınlar Okulu, Victor Hugo Sefiller, Chaderlos De Laclos, Tehlikeli İlişkiler, Honoré De Balzac, Eugénie Grandet.

1.2 Tahsin Yücel Ve Semih Atayman Çevirileri Ve Karşılaştırmaları

Tahsin Yücel’in, kaynak dilin, anlamsal ve biçimsel, sözdizimsel alanlarının üzerinde durarak aynı zamanda çevirinin oluşumuna katkıda bulunan evreleri irdeleyerek kaynak metnin okuyucusuna verdiği tadı aynı şekilde hedef dilde de yarattığını ve kaynak dile sadık bir çeviri gerçekleştirdiğini düşünmekteyiz. Yücel, kaynak metinden hedef dile çevirilerinde anlamsal ve sözdizimsel alanları aynı düzlemde ele almış ve sözcüğü sözcüğüne değil içerik düzleminde eşdeğerliği ön planda tutmuştur. Ayrıca Yücel’in çevirisinde en çok dikkatimizi çeken olgu ise kaynak metnin yapısında bulunan tüm anlamların karşılığını hedef dilde bulabilmesidir. Yücel, çeviri ile çevirmen, ekmek ve fırıncı arasında kurulan koşutluluğun geçerliliğinin korunması üzerinde durarak şöyle açıklar: çeviri, toplumların vazgeçemeyecekleri bir ürün, çevirmenlikte aynı ölçüde vazgeçilemeyecek bir etkinliktir.

Yücel'in çevirisinin başarılı olmasının ve eşdeğerliği yakalamasının temelinde kullandığı sıfatların, deyimlerin ve belirteçlerin olduğunu söyleyebiliriz. Çevirmen yer yer günümüz Türkçesinden uzak bir dil kullansa da bu onun anlam farklılığı yaratmasına engel olmamıştır. Yücel'in başarılı bir çeviri gerçekleştirmesi ayrıca onun birebir eşdeğerliği yakaladığı kanısındayız. Ayrıca çevirmen hedef dilin tüm zenginliklerinden yararlanmış bunları da çevirilerine yansıtmıştır.

Semih Atayman, kaynak dilde bulunan ayrıntılardan uzak kalarak bir çeviri ortaya koymuştur. Kaynak eseri erek dile bağlı kalma çabasıyla anlamsal dokuyu etkilediğini düşünmekteyiz. Atayman'ın bu çabasını çevirilerinde görebilmekteyiz örneğin;

Özgün metin

Sa fameuse récolte de 1811, sagement serrée, lentement vendue, lui avait rapporté plus de deux cent quarante mille livres (Balzac,1996:66).

Çevirisi

Akıllica toplanıp yavaş yavaş satılmış olan benzersiz 1811 yılı ürünü Grandet 'ye iki yüz bin franktan fazla kar getirmişti (Atayman,2006:38).

1811 yılındaki akıllica saklanan ağır ağır satılan ünlü ürünü iki yüz kırk bin lira daha fazla para getirmişti (Yücel,2001:15).

Atayman çevirilerinde özgür olmaya çalışarak kaynak eserdeki açıklamaları vermekten kaçınmıştır. Ama kaynak eserde bulunmayan açıklamalara yer vermiştir. Deyim ve sıfatların kullanımlarından kendini uzak tutması ise üreticiliğini kullanmadığını gösterdiği kanısındayız. Kullandığı dil ise günümüzle özdeşleşen bir dil olması nedeniyle okuyucunun anlamasını ve akıcı bir okuma yapmasını sağlamaktadır. Örneğin;

Özgün metin

Trois successions dont l'importance ne fut connues de personne
(Balzac,1996:65).

Çevirisi

Üç mirasın değerini hiç kimse bilemedi (Atayman,2006:36).

Bu üç terekenin değerini kimsecikler öğrenemedi (Yücel,2001:14).

Atayman anlamsal açığı ikinci planda tutarak daha çok yapı biçimini aktarımına önem vermiştir. Sonuç olarak şu anlaşılmaktadır; Eugénie Grandet eserinin Türkçe'nin dilbilgisi özellikleri temeline dayanarak ve anlam bütünlüğünün korunmasıyla Yücel'in kullandığı çeviri yöntemi ortaya çıkmaktadır. S. Atayman ve T. Yücel'in çeviri anlamında yarattığı iki farklı dilin çevirisini, anlatım düzleminde karşılaştırıldığı; fakat çeviri eleştirisi sırasında bilmek, öğrenmek gibi yapılan anlam kayması bizi kaynak metne yakınlaştırdığı ve daha iyi anlatım sağladığı görülmektedir.

1.1.1 Anlamsal Açıdan iki Çevirinin Karşılaştırılması

Anlam ,üslup, öznellik, nesnellik, neden sonuç ilişkileri,beğenme gibi kavramlar ve duygulardır. Cümlelerde anlam olgusu aranabileceği gibi seçilen tek bir kelimedede de anlamsal farklılıklar bulunabilmektedir. Çevirilerde ise anlamsal olgu, diğer çeviri türlerinden farklılık göstermektedir. Çevirmenin çeviri işlemi doğrultusunda kullandığı kimi sözcük, deyim ya da terimler kendi bilgi dağarcığı ve ifade biçimine göre gerçekleşmektedir. Bu nedenle de çeviri metninin anlam yükü, alışılmamış sözcük ve anlatımların kaynak metindeki belirli etkiyi uyandırmak amacıyla kullanmasından oluşmaktadır. Çevirmen çeviri sürecinde, anlam olgusunu kaynak eseri tüm içeriğiyle ele alarak yorumlamaktadır. Çevirmen hangi yazın metnini çevirme sürecine girerse ki bunlar ister roman, ister şiir ya da tiyatro metinleri olsun, ele alınan öncelikli unsur kaynak metinde verilmek istenen anlamdır. " Nida ve Taber çeviriyi, akıcı dilden özgün dile en doğal ve yakın karşılığın anlam ve biçem açılarından verilmesi olarak

tanımlar(1969: 210). Bazı çeviribilimciler çeviride kaynak metinde anlam olgusunu ve biçimleri başka bir konumda ele alıp, hedef dilde ise bu olguları o dilin konuma göre ilişki kurarak aktarmayı ve böylece kaynak metnin hedeflediği konuma ulaşıldığı sonuca vardıklarını tespit etmektedirler.

Bu çerçevede, ele aldığımız kaynak eser Eugenie Grandet 'de anlam olgusunun ön planda tutulduğu yirmi altı metini anlamsal olarak karşılaştırmaktayız. Çevirmenlerin anlam olgusunu kendi seçimleri doğrultusunda, yeri geldikçe sözlük anlamına bağlı kalarak kaynak metinden uzak anlamlar yüklediğini ve bu iki olgunun ne denli farklılık gösterdiğini ortaya koyacağız.

1.Özgün metin

Monsieur Grandet n'achetait jamais ni viande ni pain. M. Grandet s'était arrangé avec les maraîchers, ses locataires pour qu'ils fournissent de légumes. Quant aux fruits, il en récoltait une telle quantité qu'il en faisait vendre une grande partie au marché(K). Ses seules dépenses connues étaient le pain bénit, la toilette de sa femme, celle de sa file et le paiement de leurs chaises à l'église; la lumière (Balzac,1996:68).

Çevirisi

"M. Grandet evine ne et ne de ekmek alırdı." "M GRANDET evin sebze ihtiyacını kiracıları olan bostancılardan karşılıyordu. Meyveye gelince sahip olduğu bahçelerin ağaçları o kadar çok meyve verirdi ki ihtiyacından fazlasını pazarda sattırırdı.(K). Bilinen ender masrafları okunmuş ekmek, karısı ile kızının giyimi ve kilise de oturduğu yerin kirası aydınlanma giderleri (Atayman,2006:40).

Grandet Baba et de ekmek de almazdı hiçbir zaman. M.Grandet sebzeyi sağlamak için de kiracıları olan bostancılarla anlaşmıştı. Meyvelere gelince o kadar meyve toplardı ki büyük bir bölümünü de Pazar da sattırırdı. (K). Bilinen ender masrafları okunmuş ekmek, karısı ile kızının giyimi bir de kiliseye verilen iskemle paralarıydı. Sonra aydınlatma vardı (Yücel,2001: 17).

Takip eden cümlede, kaynak dilde kullanılan sözcükten farklı bir sözcük kullananın S. Atayman olduğunu görüyoruz. T.Yücel “*était arrangé avec les maraichers*” sözcüğünü “*anlaşmak*”, “*fikir birliği yapmak*” anlamında kullanmış , ama S. Atayman, “*ihtiyacın karşılanması*” anlamında kullanmıştır. T.Yücel ise kaynak metne sadık kalarak doğru anlamı vermiş. Bu cümlede de anlamsal bakımdan farklılık görmekteyiz. Ayrıca iki çevirmeninde kültürl farklılığı değiştirmeden hedef dile aktardığını görmekteyiz. Hedef dilde okunmuş ekmek kavramı kullanılmamaktadır. Okunmuş su veya pirinç olarak çevrilmesi kültürel aktarımı okuyucuya göstermiş olabilirdi.

2.Özgün metin

Sa fameuse récolte de 1811, sagement serrée, lentement vendue, lui avait rapporté plus de deux cent quarante mille livres (Balzac,1996:66).

Çevirisi

Akıllica toplanıp yavaş yavaş satılmış olan benzersiz 1811 yılı ürünü Grandet 'ye iki yüz bin franktan fazla kar getirmişti (Atayman,2006:38).

1811 yılındaki akıllica saklanan ağır ağır satılan ünlü ürünü iki yüz kırk bin lira daha fazla para getirmişti (Yücel,2001:15).

*1811 yılı ünlü kuyruklu yıldız yılı

*Année dite ça de la comète exceptionnelle dans l'histoire de la production vinicole

Özgün metnin T. Yücel ve S. Atayman tarafından yapılan çevirilerinde anlamsal olarak kaynak metne sadık kalınmış olsa bile kaynak metinde bahsedilen durumun, hedef dilde boş bir anlamı olarak verildiğini görüyoruz. Metinde bahsedilen 1811 yılını T. Yücel « *ünlü* » ; S. Atayman ise « *benzersiz* » olarak tanımlamıştır. Kaynak metinde Balzac 1811 yılı ile ilgili alt bilgi olarak neden ünlü dediğini açıklamış ve Tahsin Yücel de bunu okura vermiştir. Kaynak metindeki kültürel unsurları aktarırken hedef dilde

yaratmak, kavramların açıklanması veya sözcüklerin verilmesi okurun kafasındaki soru işaretlerini gidermekte; okur için gerekli olan okuma zevkini vermektedir.

3.Özgün metin

En 1816 les plus habiles calculateurs de Saumur estimaient les biens territoriaux du bonhomme à peu près de quatre millions (Balzac,1996:67).

Çevirisi

1816'da, Saumur 'ün en yetenekli hesapçıları, adamcağızın servetini aşağı yukarı dört milyon olarak tahmin ediyorlardı (Atayman 2006:39).

1816 'da, Saumur'ün usta hesapçıları, babacanın toprak zenginliğini aşağı yukarı dört milyon buluyordu (Yücel,2001:16).

Bu örnekte, ifade kalıbının hedef dile aktarılırken, kitabın genelinde çağrıştırdığı anlama göre çevrildiğini görmekteyiz. Burada özel isim olmadığı halde “*bonhomme*” sözcüğünün iki çevirmenin hedef dilde nasıl çağrışım yaptığını tespit etmekteyiz. T. Yücel “*babacan*” diyerek aslında sözlük anlamı “*iyi adam*” olarak anlaşılan sözcüğe hedef dilin kültüründe Grandet'in kişilik yapısını göz önünde bulundurarak çağrıştırdığı sözcüğü kullanmıştır. S. Atayman ise sözlük anlamını kullanmamış; bu nedenle “*adamcağız*” ifadesi Grandet'nin kişiliğine uzak kalmıştır. Grandet zengin ama cimri, iyi ama bencil, akıllı ama kurnaz yaşlı bir adamdır. Bu durumda, “*adamcağız*” olarak çevrildiğinde “*zavallı*” anlamını veriyor. Bu sıfat kaynak eserdeki M. Grandet tiplemesini hedef dilde uzaklaştırmaktadır. Verilen örnek için Berrin AKSOY'un (2002 : 90) şu cümlesini alıntılamağ yerinde olacaktır : “Kültür odaklı terimlerde çevirmen açısından asıl sorun özel isim olmayan isim kavram, deyim ve terimlerde yaşanır.” bu metinde de gördüğümüz kavramın çevirmeni hedef dile aktarımda ayrıntılı düşündürmeye ittiğini görmekteyiz.

4.Özgün metin

Mon neveu est une cruche*, pensa l'abbé en regardant le président...
Ne pouvait –il inventer une petite bêtise qui eût du prix (Balzac,1996:91).

* L'abbé ne se fait pas faute d'ironiser sur le patronyme de son neveu.
Dans Ursule Mirouet, Balzac souligne « l'occulte puissance des noms qui tantôt raillent et tantôt prédisent les caractères »

Çevirisi

Yeğenim mankafanın biri, işe yarayabilecek küçük saçmalık uyduramaz mıydı sanki diye düşündü (Yücel,2001:35).

Yeğenim vurdumduymazın biri o da değerli bir şey bulamaz mıydı sanki diye saçlarına bakarak düşündü (Atayman,2006:66).

Bu örneğe baktığımızda, tamamen çevirmenin seçimine bağlı bir çeviri olduğunu görüyoruz. Kaynak metinde kullanılan sözcüğün hedef dilde karşıladığı birden çok anlamı vardır.

“ *Une cruche*” sözcüğüne karşılık Tahsin Yücel “*mankafa*” karşılığını kullanırken, Semih Atayman ise “*vurdumduymaz*” sözcüğünü tercih etmiştir. Çevirmen sözcüğün anlamını hedef dilde yanlış bir etkiye neden olmadan kendi seçimiyle belirleyebilir. “*Vurdumduymaz*” diyerek Semih Atayman aslında farklı anlam yüklemiştir. Cümleyi takip edecek olursak, ikinci bölümde, ‘ne pouvait-il inventer une petite betise qui eut du pris’ cümlesinde de yanlış seçim yaptığını görürüz. “*Bêtise*” sözcüğünü sözlük anlamıyla düşündüğümüzde “*önemsiz budalalık*” anlamına gelmektedir. Anlam bütünlüğünü sağlamak noktasında Tahsin Yücel’in çevirisi bize kaynak metinde bahsedilmek istenen karşılığı sağlamaktadır. Balzac’ın yapıtında sıklıkla gördüğümüz bu tanımlar, bize onun karakterleri tanıtmak için net olarak verdiği imgelerdir. Takip eden cümlede ‘*inventer*’ fiilini kullanmış *uydurmak* sözlük anlamı olan bu sözcüğü Semih Atayman basit bir

anlam yüklemiş “*değerli bir şey bulmak*” anlamında kullanmış , ama metnin anlamsal bütünlüğünü bozduğunu düşünüyoruz. Semih Atayman cümleyi hedef dilde yeniden yaratmış, eksiltmeler yapmıştır. Çevirmen hedef dildeki anlamdan uzaklaşmadan yeni bir anlatım yaratabilir ama metinde sözcüksel bütünlüğü Semih Atayman sağlayamamıştır.

La cruche; halk dilinde, aptal enayi sersem

Bêtise ; budalalık, aptallık önemsiz şey.

5.Özgün metin

Bonjour Grandet, dit-il au vigneron en lui tendant la main et affectant une sorte de supériorité sous laquelle il écrasait toujours les Cruchot (Balzac,1996:90).

Çevirisi

Cruchot’ları ezmekten duyduğu üstünlük duygusuyla elini uzatarak ‘iyi akşamlar’ Grandet dedi” (Atayman,2006:65) .

Günaydın Grandet dedi bağcıya ona elini uzattı, bir üstünlük havasıyla davranıyordu. Cruchot’ları bu üstünlük altında hep böyle ezerdi (Yücel,2001:34).

Anlamsal olarak baktığımızda selamlama sözü olan “*bonjour*” aslında “iyi günler” ve “günaydın” olarak iki anlamda kullanılır. Semih Atayman’ın neden “*iyi akşamlar*” ifadesini kullandığını araştırdığımızda, kaynak eserde bir önceki paragrafta mumların yandığından, akşam karanlığından bahsedilmektedir. Devamında da bu selamlaşma yapıldığı için çevirmen doğru anlamı vermek adına anlamı yok sayarak uygun sözcüğü seçmiştir.

6.Özgün metin

Grandet alla, muni de sa fortune liquide et de la dot, muni de deux mille louis d'or au district, où moyennant deux cents doubles louis offert par son beau-père au farouche républicain qui surveillait la vente des domaines nationaux, il eut pour un morceau de pain légalement, sinon légitimement, les plus beaux vignobles de l'agrandissement une veille abbaye et quelques métairies (Balzac,1996:63).

Çevirisi

Grandet elindeki nakit parasıyla karısının dhormasını yani iki bin Louis altını cebine yerleştirip kaymakamlığa gitti. Bu arada kilise, malların toprakların ve binaların satışında sorumlu haşin cumhuriyetçiye kayınpederi tarafından verilen dört yüz Louis altını sayesinde sudan ucuza dürüstçe değil belki ama yasal olarak kasabanın en iyi üzüm bağı, eski bir manastırı ve küçük bir kaç çiftliği satın aldı (Atayman,2006:34).

Grandet elinde para olarak bulundurduğu servetini ve dhormayı iki bin altın Louis yi cebine koyup kaymakamlığa gitti, burada ulusal toprakların ve yapıların satışını yöneten azgın cumhuriyetçiye kayınpederince armağan edilen iki yüz çift Louis lirası karşılığında dürüstçe değilse bile yasal olarak ilçenin en güzel bağların eski bir manastırını ve bir kaç küçük çiftliği yok pahasına ele geçirdi" (Yücel,2001:12).

Görüldüğü üzere, bu çeviriler deyim çevirisinin hedef dilde yerine en uygun düşecek biçimi her iki çevirmen de seçim yapmıştır. Ama ayrıcalığı S. Atayman yaratmıştır. "*Pour un morceau de pain*" "ekmek kııntısı için" demektense hedef dilde özgürce seçim yaparak hedef dilde çok kullanılan "*sudan ucuza*" deyimini seçmiştir. S. Atayman her iki dile hâkim olabilmıştır. Bu deyim destekleyen satın aldı yüklemine kullanarak ideal çevirinin gerektirdiği unsuru yerine getirmiş olduğu kanısındayız. André Lefèvre'e (1975: 49) göre ideal çeviri sadakat- özgürlük karşıtlığı olmadan, ancak kaynak metne bir bütün olarak sadakat ilkesi uyarınca ayrıntıları az çok özgür bir

biçimde ele alıp birleştiren çeviridir. Atayman'ın kaynak metne sadık kaldığını ve okura iyi bir çeviri sunmada başarılı olduğunu düşünmekteyiz.

7.Özgün metin

Une fille unique, fruit de leurs légitimes amours... (Balzac,1996:64).

Çevirisi

Evliliklerinin meyvesi olan biricik kızları ise on yaşındaydı (Atayman,2006:35).

Yasal aşklarının meyvesi tek kızları on yaşındaydı (Yücel,2001:14).

Burada « Légitimes amours » ifadesinin kullanımını görüyoruz. Kitabın yazılış tarihinde kilise nikâhı yani dinsel bir nikâh söz konusudur. Yasal aşk kavramı kitabın zamanıyla uyumlu ama evlilik diye çevrildiği zaman daha günümüze ait bir kavram olarak kullanılmıştır. Tahsin Yücel bu ifadeyi güncel olmamasına karşın aynen koruyarak aktarmış. Belki modası geçmiş bir imge olarak düşünebiliriz, ama yasal aşk kavramı kitabın zamanıyla özleşmiş, Semih Atayman'ın ise bunu güncelleyerek aktardığını düşünüyoruz.

8.Özgün metin

Trois successions dont l'importance ne fut connues de personne (Balzac,1996:65).

Çevirisi

Üç mirasın değerini hiç kimse bilemedi(Atayman,2006:36).

Bu üç terekenin değerini kimsecikler öğrenemedi (Yücel,2001:14).

Bu cümlede geçen « Successions » sözcüğünün kullanılma biçimi tamamen kimin çeviri yaptığıyla ve ne zaman çevirdiğiyle alakalı olmaktadır. Tahsin Yücel'in kitabı

çevirdiği tarih 1980’li yıllardadır. Metindeki işlevi doğru ama güncel olmayan bir sözcüktür. Onun yaşı gereği “*miras*” sözcüğü yerine “*tereke*” sözcüğünü kullanması kendi tercihidir. Ama günümüze daha yakın olup okura anlama kolaylığı veren Semih Atayman’ın çevirisidir.

9.Özgün metin

M. Grandet obtint alors le nouveau titre de noblesse que notre manie d’égalité n’effacera jamais, il devint le plus imposé de l’arrondissement (Balzac,1996:65).

Çevirisi

O zaman M. Grandet eşitlik hastalığımızın hiçbir zaman silemeyeceği yeni soyluluk unvanını elde etti, ilçenin en oturaklı adamı oldu(Yücel,2001:14).

M. Grandet ancak o zaman bizim şu eşitlik hastalığımızın hiçbir zaman ortadan kaldırmayacağı asalet unvanını aldı, kasabanın en çok vergi veren adamı oldu (Atayman,2006:36).

Kaynak eserde gördüğümüz “*l’arrondissement*” sözcüğünün sözlükteki anlamı “ilçe” demektir. T.Yücel bu seçimle sözlük anlamını olduğu gibi kullanmıştır. Yalnız aynı kullanılmayan öyle bir sözcük var ki, okur bunun ne anlama geldiğini sadece Fransızcasını okuduğunda anlayabilecektir. Doğru bir çeviri gibi görünmese de kaynak dildeki anlamı dışında aktardığını görüyoruz. “*Impose*” sözcüğü vergiye bağlanmış anlamında Tahsin Saraç’ın “Büyük Fransızca Sözlüğü (1990:731)’de geçmektedir. Bu cümlenin evvelini okuduğumuzda, M.Grandet’in soyluluk ünvanını, bağları değerlendirildikten sonra aldığından bahsetmektedir. Ama bu durumun sonucu bizi S. Atayman’ın yaptığı çeviriye götürüyor. Onun bağlarının değerlendirilmesi en çok vergi vermesine neden olmalıdır aslında. Mantıksal bir anlatım bozukluğu yaratan T. Yücel bu çeviride doğru anlatımı yakalayamamıştır. Kaynak metinde kullanılan sözcüğü çevirmeyerek T. Yücel cümlenin anlamsal özünü ve çekirdeğini bozmuştur.

10.Özgün metin

Combien de douces compensations dans cette égalité! (Balzac,1996:81).

Çevirisi

Ne tatlı avuntular vardı bu eşitlikte! (Yücel,2001:27).

Bu eşitlikte çok güzel tavizler vardı (Atayman,2006:54).

Tahsin Saraç'ın Büyük Fransızca Sözlüğü'nde (s. 290) "*compensation*" sözcüğünün Türkçe karşılığı "telafi, denklik" anlamındadır. Ama hem "égalité" hem "compensation" aynı anlamda tek cümlede kullanılması çevirmeni zora itmektedir. Burada her iki çevirmen de sözcüğü sözcüğüne çeviri yapmayı tercih etmemektedir. Cümleyi anlamlı ve yalın kullanmak için hem anlamsal olarak hem de noktalama düzeyinde cümleyi değiştirmişlerdir.

11.Özgün metin

Allons, régale-toi, Nanon (Balzac,1996:81).

Çevirisi

"Hadi Nanon, ağzını tatlandır"dedi (Atayman,2006:54).

" Hadi bakalım Nanon çek bir ziyafet kendine" derdi (Yücel ,2001:27).

Çeviriyi incelediğimizde, "regale-toi" söz dizimini kaynak metne bağlı kalarak T.Yücel çevirmiştir. "Çek bir ziyafet kendine" sözdizimi özgün metne bağlılık içinde aktarmıştır. Bu şekilde kabul edilebilir bir anlamı sözlük anlamı çerçevesinde T.Yücel seçmiştir. S. Atayman basit, ağdalı bir sözcük kullanmış ve kaynak metinden hedef dile aktarılışı yanlış olan bir kavram kullanmayı tercih ettiği için etkisini olmayan bir cümle kurmuştur.

12.Özgün metin

Non non! Ça me connait, répondit l'ancien tonnelier (Balzac,1996:87).

Çevirisi

Yok diye yanıtladı eski fıçıcı 'iyi beceririm böyle işleri (Yücel,2001:32).

Bu merdiven adamını bilir" diye yanıtladı (Atayman,2006:61).

Fransızcadaki "*ça me connaît*" sözdizimini "*bu beni tanır* " anlamında olsa bile iki çevirmenimiz de sözcüğü sözcüğüne çevirmeyi seçmemiştir. T. Yücel anlam birimlerin anlamsal çağrışımlarını göz önünde bulundurarak ifadenin anlamsal değerini ve ağırlığını hedef dilde aktarmaya çalışmış ve söz zincirlemesini oluşturmuştur. T. Yücel kaynak dildeki sözdizimini kullanmayarak hedef dilde yeniden yaratmıştır. Bundan dolayı, çevirmen birbirine bağlı ve birbirini tamamlayan sözcüklerle amaç ifadeyi oluşturmuştur. Çevirmenin ifadesi olan "*iyi beceririm böyle işleri*" cümlesi ile öznel bir yaklaşım yaratmış ve anlama güç katmıştır. T. Yücel böylelikle Türkçedeki ifade zenginliğinden yararlanarak bir anlatım özelliği taşıyan sözdizimi kurmuştur. S. Atayman ise Balzac'ın "*merdiven*" ile "*connaître*" fiilini kullanarak sözcüğü sözcüğüne çevirmeye çalışmıştır. Kaynak ifadedeki "*ça*" sözcüğü Türkçeye aktarılırken, "*bu*", "*şu*" veya "*o*" işaret zamiri ile gerçekleştirilmektedir. *Bu* işaret zamirini S. Atayman kullanmış ve önceki cümlede bahsedilen "*merdiven*" sözcüğüyle cümleye açıklık getirmiş. S. Atayman metinde insan özelliği olan "*bilmek*" fiilini merdiven için kullandığı görülmektedir. T. Yücel Balzac'ın oluşturduğu temel anlamdan yola çıkarak hedef dilde yeniden yaratmış ve yazarın yarattığı anlamı koruyabilmiştir.

13.Özgün metin

Serait-il en marché? pensa Cruchot (Balzac,1996:89).

Çevirisi

Cruchot "yoksa şimdiden pazarlık yapmaya mı başladın?" diye düşündü (Atayman,2006:64).

"Kendini pazarda mı sandın acaba ?" diye düşündü Cruchot (Yücel,2001:34) .

Balzac'ın bu metinde kurduğu cümle çok sade ve yalındır. Ne var ki, iki çevirmen de çeviri havası kokmaması kaygısıyla zorlama gibi gelen kaynak metinden bağımsız bir çeviri yapmıştır. Aslında bir bakımdan deyim gibi gelen bu sözdizimini halk diline aktarabilen S. Atayman olmuştur. T.Yücel ise, anlam kayması olmaması için sade akıcı bir Türkçeye ulaşma çabasıyla yalın bir Türkçe yaratmış ve kaynak metni okura götürmeyi amaçlamıştır. Balzac'ın diline sadık kalmıştır.

14.Özgün metin

Depuis trente cinq ans, elle se voyait toujours arrivant devant le chantier du père Grandet, pieds nus, en haillons, et entendait toujours le tonnelier lui disait: - Que voulez-vous, ma mignonne? Et sa reconnaissance était toujours jeune (Balzac,1996:81).

Çevirisi

Nanon, otuz beş seneden beri yıllar önce bir gün ayakları çıplak, üstü başı paçavralar içinde Grandet'in dükkânına geldiğinde ve fiçicinin "Ne istiyorsunuz yavrum?" dediğini hiç unutmazdı, Bundan dolayı her zaman fiçiciye olan minnettarlığını hep korurdu (Atayman,2006:54).

Otuz beş yıldır, hep Grandet Baba'nın iş yerleri önünde, paçavralar içinde yalınayak görürdü kendini, fiçicisinde kendisine hep aynı sesle "ne yaparsınız, cicim?" dediğini işitirdi. Minneti her zaman gençti (Yücel,2001:27).

Bu örneğimizde gördüğümüz çeviri metinleri bize hem deyim kullanıldığını hem de pekiştirme yapıldığını göstermektedir. "En haillons" sözcüğü sözlük anlamıyla "paçavralar içinde" demektir. Yalnız Atayman bunu "üstü başı" biçiminde bir pekiştirme yaparak sadece hedef dile ait bir kullanım seçmiştir. "Paçavralar içinde" söz dizisinin neyi kastettiğini belirtmek için "üstü başı" sözcüğüyle hem açıklama kurulmuş hem de pekiştirme yapılmıştır. Böyle durumu akıcı bir tümceyle aktarmış olduğu

kanısında. Atayman bu kullanımla sözcük eklemiş olmasına rağmen, çevirmen kendi konuşma yöntemine ve öznel beğenisi doğrultusunda belirli bir kısıtlama yapmadan hedef dile aktarmıştır. Cümlelerin devamında hedef dile aktarılırken bir zaman değişimi söz konusudur. Bu da anlamı etkileyerek ifade de değişiklik yaptığını görüyoruz. “*Que voulez vous ?*” soru kalıbında “*vouloir*” fiili istemek anlamındadır. T.Yücel bu fiili yapmak anlamında kullanmış tamamen kaynak dilden bağımsız kalmıştır. Tahsin Yücel okurunun kabul edeceği bir kullanım seçmiştir.

Çevirmenin doğal ve temel bir kullanım olan bu deyim yerinde kullanmış olduğunu; başarılı bir çeviri işlemi gerçekleştirmiş olduğunu düşünmekteyiz. Fakat kaynak metinde Balzac’ın kullanımından uzak kaldığı kanaatindeyiz. S. Atayman bu sorunun arkasından gelen “hitap” sözcüğünü yeni bir sözcükle aktarmıştır. Ama S. Atayman’ın kaynak dile aktarımda yanlış seçim yaptığı, hem kaynak dile sadık kalmadığını; hem hedef dilde doğru bir kullanımı yaratmadığını düşünüyoruz.

15.Özgün metin

Tous les trois prenaient du tabac... (k) ne songeaient plus à éviter
(Balzac ,1996:100).

Çevirisi

Her üçü de tütün kullanırdı...(k)kulak astığı yoktu (Yücel,2001:42).

Üçü de enfiye kullanırdı...(k)önemsemez görünüyorlardı (Atayman,2006:76).

Özgün metinde yer alan “prendre du tabac” ifadesinin hedef dilde T. Yücel yaşadığı tecrübe kaynağından toplum tarafından az kullanılan bir ifade seçmesinin günümüz Türkçesiyle uyum sağlayamadığını düşünüyoruz. “Enfiye” halk dilinden uzak kalmıştır. Çevirmen kaynak metindeki bu söz dizimini eskimiş bir anlam biçiminde göz önünde bulundurarak hedef dilde bir kaynak çözümlemesi gerçekleştirmektedir. Devam eden cümlelerin sonunda önemli bir deyim aktarımını görmekteyiz. T. Yücel kaynak dilde aslında deyim olmayan bir anlatımı hedef dile özgü aynı zamanda çarpıcı

bir ifadeye yer vermesi temel olgumuz olan bu deyimini yerinde kullanması onun başarılı bir çeviri eylemi yaptığını gösterdiği kanısındayız.

16.Özgün metin

Le Parisien prenait-il son lorgnon pour examiner les singuliers accessoires de la salle, les solives du plancher, le ton des boiseries ou les points que les mouches y avaient imprimés et dont le nombre aurait suffi pour ponctuer L'Encyclopédie méthodique et le Moniteur*, aussitôt les joueurs de loto levaient le nez et le considéraient avec autant de curiosité qu'ils en eussent manifesté pour une girafe (Balzac,1996:101).

Çevirisi

Parisli, salonun aksesuarlarını döşemenin kirişlerini, tahta oymaların biçimini ya da sineklerin buraya işledikleri, sayıları Encyclopédie méthodique 'i de Le moniteur'de noktalandırmaya yetecek kadar kabarık noktacıları incelemek üzere gözlüğünü eline aldı mı bütün tombala oyuncuları hemen burunlarını kaldırıyor, onu bir zürafa seyredencesine, merakla seyrediyorlardı (Yücel,2001:43).

Parisli delikanlı tek camlı gözlüğünü takıp, salonun tuhaf süslerini, zemin tahtalarını, tahtaların rengini ve bunlar üzerine sineklerin bırakmış oldukları ve Encyclopédie méthodique ile Moniteur'ü dolduracak kadar çok sayısız benekleri incelerken, tombala oynayanlar başlarını kaldırmış, sanki bir zürafa görmüş gibi büyük bir merakla delikanlıyı süzüyorlardı (Atayman,2006:76).

Bu metinde yaptığımız anlamsal incelemede amacımız, iki çevirmenin de özgün metne ne denli sadık kalıp kalmadığını göstermektedir. Kaynak metinde kullanılan birçok sözcüğün hedef karşılığı farklı anlam seçilmiş, bazıları yan anlam biçiminde kullanılmıştır. Balzac, ilk cümlede gördüğümüz "*singuliers*" sıfatının T.Yücel çevirisine

almayarak sadece “salonun aksesuarları” ifadesini kullanmıştır. T.Yücel’in bu sıfatı kullanması çevirmen için okur açısından olumsuz bir düşünce kazandırdığı kanısındayız. Devam eden söz dizimine baktığımızda “*les solives du plancher*” (döşemenin kirişleri) sözlük anlamıyla kullanan Tahsin Yücel olmuştur. Yalnız hedef dilde bir anlam kuramamış ve çeviri havasını vermektedir. Oysaki Semih Atayman, *zemin tahtaları* diyerek hedef dile aktarımda yeniden oluşturmaya çalışmıştır. Bu şekilde devam eden sözcükleri de bu anlamda toplamış, anlam bütünlüğü kurmuş olduğunu düşünmekteyiz. “*Le ton*” sözcüğünün kullanımına baktığımızda Balzac’ın bu sözcüğü neden bu anlamda kullandığının sonucuna varamamaktayız. *Le ton* müzikte sesin kattığı değer, ses perdesi anlamında, resimde renk diğer yan anlamları tarz, uslub vb. anlamına gelmektedir. T. Yücel *tahtaların biçimini* ifadesini kullanarak şeklini kastetmiş yalnız *ton* sözcüğünün hedef dilde özgün metinden uzak kaldığını düşünmekteyiz.

Virgül ile bağlanan diğer cümlemizdeki “*lever le nez*” deyimini görüyoruz. Hedef dilde deyimler, “burun” sözcüğü belirli durumlarda özellikli deyimlerde kullanılmaktadır: “Burnunun doğrultusunda gitmek”, “burnu kaf dağında olmak”, “burnundan kıl aldirmamak”, “burnundan gelmek”. Bu deyimlerde gördüğümüz gibi, “burun” sözcüğü, ciddiyet, önem, değer hassasiyet kavramlarını içeren, çeviride ise özenle korunması gereken ve bir güven duygusuyla ortaya çıkan, belirleyici bir görev üstlenmektedir.

T. Yücel, bu denli önemle kullandığı “*le nez*” sözcüğünün belirticiliğini hedef dile aynı özenle aktararak bahsettiği şahıslarında nasıl bir kişiliğe sahip olduklarını aynı ifadeyle hedef dilde ortaya koymuştur.

*Balzac plaisante: L’Encyclopédie méthodique par ordre des matieres de Panckoucke et Agasse comptait plus de deux cents volumes; le moniteur, cree par le meme Panckoucke, paraissait quatiennement depuis novembre 1789.

* Dönemin bir ansiklopedisi ile bir gazetesi.

* L'Encyclopédie méthodique et le Moniteur par ordre des maiteres, Panckoucke et Agasse tarafından 1781 ve 1832 yılları arasında yayınlanan 201 ciltlik bir yapıttır. "Moniteur" ise devrim in yıllarında Panckoucke tarafından kurulan bir gazetedir. Önceleri siyasi olan gazetede, İmparatorluk ve *Restorasyon* devirlerinde edebiyat sayfaları de yer almıştır.

17.Özgün metin

Si elle avait été questionné par un confesseur habile, elle lui eut sans doute avoué qu'elle ne songeait ni à sa mère ni à Nanon, mais qu'elle était travaillée par un poignant désir d'inspecter la chambre de son cousin pour s'y occuper de son cousin, pour y placer quoi que ce fût, pour obvier à un oubli, pour y tout prévoir, afin de la rendre, autant que possible, élégante et propre (Balzac,1996:104).

Çevirisi

Becerikli bir günah çıkarıcı kendisini sorguya çekseydi, hiç kuşkusuz, annesini de, Nanon'u da düşünmediğini, ama amcası oğluyla ilgilenmek için, buraya ne olursa olsun bir şeyler koymak için, herhangi bir unutkanlığı önlemek için, burasını elden geldiği kadar zarif ve temiz bir duruma sokmak amacıyla her şeyi önceden kestirip hazırlamak için amcası oğlunun odasını gözden geçirmenin keskin arzusuyla içi kemirdiğini söylerdi (Yücel,2001:44).

Şayet kızcağız, usta bir günah çıkaran papaz tarafından sorguya çekilecek olsaydı; hiç şüphesiz ne annesini ne de Nanon'u düşündüğünü; kuzeninin odasına ne olursa olsun bir şeyler koymak, bir unutkanlığın önüne geçmek, her eksiği tamamlamak ve bu odayı mümkün olduğu ölçüde temiz ve zarif bir hale getirmek arzusuyla çırpındığını itiraf ederdi (Atayman 2006:79).

Bu örnekte, ilk olarak cümlenin sonunda kullanılan sözdizimine dikkat çekmek istiyoruz. Kaynak eserde "*travaille par un poignant désir*" ifadesinde geçen "*poignant*"

sözcüğünün sözlük anlamı “dokunaklı” demektir. Yalnız sözlük anlamıyla bir kullanım burada hatalı olacağını düşünmekteyiz. Çevirmen bu sözcüğün sözlük anlamını göz ardı ederek bir çeviri yapmıştır. Tahsin Yücel’in bu sözcüğü, hedef dilde deyim kullanarak aktarımı ve dili kullanma gücü ve biçimsel üstünlüğü ile çevirisini başarılı ve cazip kıldığı kanısındayız. S. Atayman ise “çırpınmak” fiilini “travaille” fiili ile özdeşleştirmiş, yalnız kaynak metne yakın olmaya çalışırken özgün metnin alt yapısına uzak kaldığını düşünmekteyiz. Ortaya koyduğu “çırpınmak” sözcüğü özgün metindeki duygu ifadesini görsel olarak aktarmıştır. Semih Atayman yüklem sözlük anlamını yakalamış ama en çarpıcı anlamı T. Yücel vermiştir. Kaynak eserin çok uzun bir cümleden oluştuğu için hedef dile aktarırken en anlaşılır ve en net anlamların seçilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Okur tarafından baktığımızda Yücel’in çevirisinde kaybolmaktayız. Çünkü kaynak metne bağlı kalma çabasıyla “için” ve “amacıyla” bağlaçlarını çok kullanmış bu da vermek istediği anlamdan uzaklaştırmıştır. Bazen deyiş kaymalarını bu şekilde çevirmenin yapabileceği görüşüdeyiz burada da Atayman’ın yaptığı çevirinin daha üst düzeyde olduğunu görüyoruz.

18.Özgün metin

Sans paraître y préter la moindre attention, l’abbé Cruchot avait su deviner la conversation de Charles et de Madame des Grassins (Balzac,1996:107).

Çevirisi

Papaz Cruchot, dikkat etmemiş gibi görünüyordu, ama Charles ile Madam des Grassins ‘in arasındaki görüşmenin içeriğini sezmişti (Atayman,2006,83).

Rahip Cruchot, dikkat bile etmiyormuş gibi davranmıştı ama Charles ile Madam des Grassins arasındaki konuşmaya kulak kabartmaktan da geri durmamıştı (Yücel,2001:47).

Cümlelerin sonunda, T. Yücel’in kullandığı deyim dikkatimizi çekiyor. Çevirilerinde genellikle deyim kullanma, pekiştirme, hedef dile özgü sözcük seçimiyle çevirinin

anlamsal düzeyini etkileyen T.Yücel olduğu kanısındayız. Özgün metindeki şu ifade “(savoir f.qch.)su deviner” sözlük anlamıyla S. Atayman kullanmış; “sezmek”, “anlamak” anlamlarına gelen bu sözcüğü hedef dilde Yücel yeniden yaratmıştır. Seçtiği deyimle kaynak ifadedeki biçimi aynı etkiyle yansıtabildiğini düşünüyoruz. S. Atayman kaynak metne sadık kalarak sözcüğü sözcüğüne çeviri yapmış, kaynak ifadede yer alan duru ifadeyi bu çeviride görememekteyiz.

19.Özgün metin

Je me suis tenu sur le bord du gouffre jusqu’au dernier moment, espérant surnager toujours. Il faut y tomber (Balzac,1996:108).

Çevirisi

Düzeleceğimi umarak uçurumun kenarında tutundum hep oysa gerekirse o uçuruma yuvarlanılmalı... (Atayman 2006:85).

Son dakikaya kadar, hep su yüzünde kalacağımı umarak girdabın kıyısında durdum. Ama şimdi bu girdaba gömülmekten başka yol yok (Yücel 2001:48).

Özgün metinde yer alan Charles’ın babasından gelen bir mektubu örnek olarak incelemekteyiz. Babasının bu anlamlı ve hayatına son veren bir adamın duygusuyla anlattığı bu cümlelerin ne denli dokunaklı ve etkili ifadelerle kullanıldığını, çevirmenlerimiz bu metni hedef dile aktarırken kaynak metinde yer alan bu duyguyu nasıl ifade ettiklerini incelemekteyiz. Anlamsal ve yapısal bakımdan T. Yücel özgün metne sadık kalarak akıcı ve anlaşılır, karmaşık cümle kurmaktan uzak kalmaya çalışmış, anlamsal boyutu korumaya çalışırken, biçimini de bozmamıştır. Kaynak metinde edilgen yapıya rastlanmamasına rağmen sözcükleri hedef dile aktarırken biçimsel seçim yaptığı kanaatindeyiz. Anlam çekirdeğinde değişim olmasa bile sözdizimin etkilerinden uzak kalarak sözlük anlamına bağlı kalmayı tercih etmiştir. Bunun da çeviriyi olumsuz etkilediği kanısındayız. Çünkü çevirmeni kaynak metinden uzaklaşmadan özgür bir çeviri işlemi gerçekleştirmesi gerektiğini düşünüyoruz. Burada

T.Yücel kullandığı etkili ifadelerle çevirinin anlamsal ve yapısal düzeyini yükselterek aktarması çevirisini başarılı kılmıştır.

20.Özgün metin

Le regard d'un homme accoutumé à tirer de ses capitaux un intérêt énorme contracte nécessairement, comme celui du voluptueux, du joueur ou du courtisan, certaines habitudes indéfinissables des mouvements furtifs, avides, mystérieux, qui n'échappent point à ses coreligionnaires (Balzac,1996:66).

Çevirisi

Paralarından büyük faizler almaya alışmış bir adamın bakışında bir şehvet düşkününün, bir kumarcinın bakışı gibi bir takım anlatılması zor olanaksız alışkanlıklara, bir takım kaçamak obur gizemli devinilere tutulur ister istemez bu da dindaşlarının gözünden asla kaçmaz. Bu gizli dil tutku farmasonluğunu oluşturur (Yücel,2001:15).

Parasından büyük kazançlar elde etmeye alışmış olan bir insanın bakışları bir zevk düşkününün, bir kumarbazın ya da bir dalkavuğun bakışları gibi, inançlı birinin dikkatinden hiç kaçmayan açıklanması mümkün olmayan bazı alışkanlıkları gizli, pintice nedeni bilinmeyen hareketler kazanır (Atayman,2006:37).

Bu örnekte gördüğümüz gibi anlam karmaşası çok fazladır. Okur, her iki çevirinin de içinde kaybolmaktadır. İlk dikkatimizi çeken yine T. Yücel'in çevirisi olmaktadır. Kaynak metinde geçen sözcüğü hedef dile aktarmaya gerek duymamıştır. Dalkavuğu yani "courtisan" sözcüğü veya bağlacı ile bağlanmasına rağmen bu sözcük aslında anlatılmak istenenlerle bir bütündür. T. Yücel bu bütünü bozmuştur ve özünde M. Grandet'in karakteriyle ilişkilendirilmiş bu sıfatı aktarmayarak anlam eksikliği yaratmıştır. Eşdeğerliği yaratan S. Atayman olmuştur. S. Atayman yazınsal tüm öğeleri hedef dilde bir bütün olarak almış uyumu sağlamış ve kaynak dille özdeşleştirmiştir.

Cümlenin başında kullanılan faiz ve kazanç sözcüklerinin hedef dilde anlamları farklıdır. “Faiz” emeksiz kazanç, “kazanç” ise daha genel, hepsini kapsayan bir anlam içerir. Burada kaynak metindeki anlamı doğru aktaran T.Yücel olmuştur.

21.Özgün metin

Entendez- vous ainsi me donner de mauvais conseils? Je ne suis pas arrivée à l’âge de trente-neuf ans, avec une réputation sans tache, Dieu merci, pour la compromettre, même quand il s’agirait de l’empire du Grand Mongol (Balzac,1996:112).

Çevirisi

Böylelikle bana kötü öğütler vereceğinizi mi umuyorsunuz? Otuz dokuz yaşıma lekesiz bir adla gelmedim ben, adıma tehlikeye atmaya gelince, Büyük Moğol İmparatorluğu için bile olsa, Allah saklasın (Yücel,2001:52).

Yoksa bana kötü öğütler vereceğinizi düşünüyorsunuz? Tanrı’ya şükür ki, otuz dokuz yaşıma kadar adıma leke sürmedim. Moğol İmparatorluğu’nun topraklarını bile verseler, bundan sonra da sürmeyeceğim (Atayman,2006:90).

Kaynak metinde, “*je ne suis pas arrivée à l’age de trente- neuf ans, avec une réputation sans tache.*” “*Ben lekesiz bir adla otuz dokuz yaşıma kadar geldim.*” Anlamını ifade etmektedir. Yücel’in Fransızcada “*ne pas*” olumsuz kalıbını kullanması onun anlam olgusuna bağlı kaldığını göstermektedir ama bu şekilde bir aktarım, kaynak metinle uyumlu olsa bile hedef dilde aynı şekilde bir kullanım bulunmamaktadır dolayısıyla Yücel anlamsal ve yapısal düzeyde bir yanlışlık yapmıştır. Çevirmen’in yaptığı çeviri işleminde mantıksal hatalı bir anlatım bozukluğu olduğunu görmekteyiz ve okuru bu cümlede düşünmeye, düşünme akışında yoğunlaşmasına itmiştir, bu nedenle akıcılığı sağlayamamıştır.

Semih Atayman, kaynak metnin derininde yatan anlamı, hedef dilde yeniden oluşturmuştur ve takip eden cümleyle bütünlüğü sağlamıştır. “*Ne pas*” kalıbının Fransızca da sadece olumsuz kullanılmadığını su yüzüne çıkartarak doğru anlamı yansıtmaktadır. Atayman bağımsız anlatım şekli sunduğu bir çeviri ortaya koymakta; kahramanın zihninden geçen doğru hareketi, olması gereken düşünceyi vurgulayan anlatımı tercih etmektedir. Bu şekilde, Türk okuruna yapıtı doğru aktardığı kanaatindeyiz.

22.Özgün metin

Quand le chat court sur les toits, les souris dansent sur les planchers
(Balzac,1996:143).

Çevirisi

Elbette, kedinin damda gezdiği evlerde fareler kilerde dans eder
(Atayman,2006:124).

Kedi damlarda dolaşırken fareler kilerde cirit oynar (Yücel,2001:77).

Kaynak eserde söz konusu ifadenin alanı gerçek anlamda kullanılmış, aslında bir deyim seçim yapılmasını da kapsamaktadır. Kaynak cümleyi birebir hedef dile aktaran S. Atayman’dır. Yücel ise daha çeviriye hâkim biçimde, hedef dilde kullanımı yaygın olan söz dizimiyle aktarmış ve kaynak dilin etkilerini yaratmıştır.

Dillerin çoğunda kullanılan deyim o dilin kullanım biçimine, kültürel özelliğine, söylem biçimine insani özelliklerine göre değişir. O yüzden ki çeviri işlemini yaparken çevirmenin her iki dilin deyimlerine çok iyi hâkim olması gerektiği kanısındayız. Çünkü çevirmeni çevirmen yapan olgu kaynak dilden hedef dile aktarımda deyim kullanabilmektir. Aynı anlamı hedef dilde yaratabilme çabasıdan çoğu zaman çevirmeni deyimler kurtarır. Deyimleri kullanmak hem çevirmen açısından hem okur açısından anlaşılır bir ifade sağladığını düşünmekteyiz. Kaynak metinde kullanılan “*danser*” fiilini S. Atayman sözlük anlamıyla kullanmıştır, okurun kulağına hoş gelen bir

ifade olmadığı gibi cümleyi uzun kurarak yalın anlatımdan uzaklaşmıştır. Aslında çevirmenimizin bu ifadesi bize onun bu deyimini bilmediğini düşündürmektedir. S. Atayman'ın ifadesi hedef dilde doğru ama Yücel'in ifadesi okurun okumasını kolaylaştıran bir cümle kuruluş biçimidir.

23.Özgün metin

Au-dessus de cette table, il y avait un baromètre ovale, à bordure noire, enjolivé par des rubans de bois doré, où les mouches avaient si licencieusement folâtre que la dorure en était un problème (Balzac,1996:77).

Çevirisi

Bu masanın üzerinde çıkıntılı, yaldızlı tahta nakışlı kara çerçeveli, yumurta biçimi bir barometre vardı, üzerinde sinekler öyle edepsizce keyif çatmışlardı ki, yaldızı görebilmek bir sorundu (Yücel,2001:23).

Masanın üzerinde, altın yaldızlı şeritlerle bezenmiş ve sineklerin çılginca sevişmeleri sayesinde yaldızları görünmez hale gelmiş siyah kenarlı beyaz bir barometre vardı (Atayman,2006:50).

Örnek metinde yer alan tasvirlerin kaynak dilde çarpıcı ifadelerle kullanıldığını görüyoruz. Balzac'ın kullandığı çarpıcı ifadelerin hedef dilde az kullanılan sözcükler olduğunu düşünüyoruz. Dil kullanımı, uzun bir cümle kuruluşu çevirmeni zorlayabilir dolayısıyla Yücel'in kullandığı yapısal seçim onun anlaşılır bir cümle kurmasına ve bununla beraber okurun bu karmaşık yapıda kaybolmasına neden olmuştur. Atayman ise tamamen kaynak metin odaklı bir çeviri yaparak aynı temel cümle yapısını bize aktarmaya çalışmış ama cümleyi okurken bize durak vermemiş ve sadece özgün metne sadıklık ilkesi içinde aktarmayı seçtiği kanısındayız. Yücel, Fransızca'da karmaşık bir yapıyı dilimiz, öykü anlatım biçemi çerçevesinde sade ve basit biçimde hedef dilde karşılığını kolaylıkla verebilmiştir.

Metni anlamsal olarak incelediğimizde, gerçekten bizi etkileyen bir kullanım görüyoruz. Balzac'ın kullandığı *les mouches avaient si licencieusement folâtre* cümlesi sözlük anlamlarıyla *sinekler öyle sessizce keyif çatıyorlardı ki* biçiminde aktarabiliriz. Ve bunu ifadeyi Yücel kullanmıştır. Atayman ise bizi hem tebessüm ettiren hem düşündürten bir ifade kullanarak okurun dikkatini o ifadeye yoğunlaştırmaktadır. Kaynak metinden uzak bir ifade kullanmış, tamamen kendi stilini ortaya koymuştur. Hedef dildeki kullanıma baktığımızda Mecaz anlam kullanmayı tercih etmesinin çevirmen için bu ifadede belirsizliği, anlaşılmasa gibi unsurlar, yaratabileceği kanısındayız.

Diğer dikkatimizi çeken olgu ise, *sayesinde* zarfıdır. Bu zarfı hedef dilde yanlış bir anlamla kullanan ve anlatım bozukluğuyla anlatan S. Atayman'dır. Bu zarf "yüzünden" yerine kullanıldığında çok ciddi kulak tırmalayan bir sözcüktür okur için. Hedef dilde en bilindik anlatım bozukluğu örneğidir. Hedef dilde bu şekilde yanlış yer ettiği sıklıkla gözlemlenen bir sözcük olup ve genelde hedef dilde *yüzünden* sözcüğün yerine kullanılıyor. Yalnız *yüzünden* sözcüğü olumsuz anlamlarda, *sayesinde* sözcüğü olumlu aktarımlarda kullanılması yapısal olarak uygundur. Bu metinde sineklerin çılgınca sevişmeleri sayesinde masadaki motiflerin görülmediğinden yakınıyor, kaynak metinde bulunmayan bu zarfı hedef dilde kanımızca yerli yerince kullanamayan S. Atayman'dır. Ama Atayman *yüzünden* sözcüğünü kullansaydı sebep sonuç ilişkisini daha belirgin, anlaşılır ve doğru kullanmış olacağı kanısındayız.

24.Özgün metin

La Grande Nanon était peut être la seule créature humaine capable d'accepter le despotisme de son maître (Balzac,1996:79).

Çevirisi

Koca Nanon, efendisinin zorbalığına tahammül edebilen belki de tek insandı (Atayman ,2006:51).

Koca Nanon efendisinin zorbalığını sineye çekebilecek tek yaratıktı (Yücel,2001:24).

Kaynak metinde Balzac'ın tasvir yaparken hangi düşüncede ve hangi sözdizimlerinden yararlandığını görmekteyiz. Söz konusu çeviri eylemini yüksek kalitede yapabilmek için çevirmenin yapıtın yazarını çok iyi tanması gerektiğini düşünüyoruz.

Tahsin Yücel, Balzac'ın *kapitalist* yaklaşımını oluşturduğu yapıtlarını aynı söz zincirleriyle, kavramların diziniyle akıcı bir biçimde elde etmeye çalışmıştır. Kaynak eserdeki "*créature*" sözcüğünü aynı anlamıyla aktarması onun Balzac'ı iyi tanıdığını göstermektedir. Çünkü Balzac dünyaya bakışını şu cümleyle anlatmaktadır: dünya, "*Toplumsal Orman*" "*La Jungle Social*"dir. Bu felsefi düşüncesini de mümkün olduğu kadar eserlerinde kullanmaktadır. Bu örnekte de *yaratık anlamını kullanarak Balzac'ın bu düşüncesini Yücel çevirisine yansıtmıştır*. Yücel kaynak ifadedeki derin yapıyı çözümleyerek yan anlamlara başvurmada kaynak dildeki mesajın iyi anlaşılması için bu ifadenin belirginleştiriciliği doğrultusunda ve zengin bir aktarım çerçevesinde gerçekleştirdiği kanaatindeyiz. Ortaya çıkan bu düşünce analizleriyle Yücel'in dili kullanma gücü onun çevirisini başarılı ve cazip kılmaktadır.

Cümlelerin devamında, Yücel'in kullandığı bir sözdizimi dikkatimizi çekmektedir. Kaynak metini dikkate almaksızın hedef dile özgürce aktarım yaptığını görmekteyiz. Kaynak eserde geçen "*d'accepter le despotisme de son maître*" sözdizimini sözcüğü sözcüğüne anlamı "*efendisini despotluğun kabul edebilen*" biçiminde geçmektedir.

Kaynak dildeki okurda yarattığı etkiyi hedef dilde de yaratma çabası Yücel'i kaynak dil odaklı ama farklı bir anlam yüklemeye itmektir. Burada Yücel kaynak dilin yüzeyinde yer almayan ancak derinliklerinde bulunan anlamları hedef dilde üretebilme kabiliyeti onun çevirisi çeviri havasından uzaklaşarak yeniden yazılmış edası izlenimlerini yansıtmaktadır. Böylece kaynak ifadedeki "*créature*" sözcüğünü olduğu gibi alarak ve "*accepter*" sözcüğünün anlamını yok sayarak "*sineye çekmek*" filini

kullanması Nanon'un kişiliğini yansıtmıştır. Böylece Yücel'in güçlü ve geçerli çeviri yaptığı kanaatindeyiz.

25.Özgün metin

(K)Elle obéissait sans murmure à ses fantaisies les plus saugrenues
(Balzac,1996:80).

Çevirisi

(k) Koca Nanon M.Grandet'in en olmayacak heveslerine bile hiç ses çıkarmadan boyun eğiyordu (Yücel,2001:26).

(K)Grandet'nin en garip isteklerini bile hiç itiraz etmeden yerine getirdi
(Atayman,2006:53).

Kaynak eserde, S. Atayman "*obéir*" fiilini anlamsal olarak aktarımda hedef dilde çeviri kokan bir ifade kullanmaktadır. İtaat etmek anlamında olan bu sözcüğü yerine getirmek olarak aktarmıştır. Kaynak eserde, Nanon'un ne kadar ezik bir kişiliğe sahip olduğunun altını çizmek amacıyla bu vurgulu sözcüğü seçmektedir ama Atayman bu göstergeyi göz arda ederek kendi oluşturduğu anlamsal ifadeye yer vermiştir. Yücel'in kullandığı "*boyun eğmek*" ifadesi bize Nanon'un kişiliğini yansıtmaktadır ve çeviriye anlamsal olarak bir ayrıntı vermekle birlikte anlatıma içten bir hava katmaktadır. "*Le murmure*" sözcüğü "*uğultu*", "*homurtu*" anlamındadır. Yücel sözlük anlamından uzaklaşmadan bu ifadeyi hedef dile aktarmıştır ama Atayman tamamen sözcüğün anlamını yok saymıştır. Hedef dilde doğru anlamı verebilmiş fakat kaynak dildeki etkiyi aynı şekilde yansıtmada başarılı bir çeviri yapamadığını düşünüyoruz.

26.Özgün metin

Le moindre mot flatteur (Balzac,1996:81).

Çevirisi

"okşayıcı söz" (Atayman ,2006:54).

“pohpohlayıcı söz” (Yücel,2001:27)

Bu örnekte görüldüğü gibi: *Flatteur* sözcüğünü her iki çevirmenimiz kendi isteği doğrultusunda aktarmıştır. *Flatteur* keli mesi T.saraç Fransızca sözlüğünde pohpohlayıcı olarak geçmektedir. Bu anlamda kullanan çevirmenimiz ise T.Yücel olmuştur.

1.1.2 Sözdizimsel Açıdan İki Çevirinin Karşılaştırılması

Sözdizimi, bir tümceyi oluşturan sözcük türlerinin arasındaki ilişkileri, tümce yapısını inceleyen dilbilgisinin koludur. Türkçe’de kelimeler öbek içerisinde belli bir sırayla yer alır. Cümleler en genel şekliyle özne, nesne ve yüklem bileşenlerinden oluşur. Bu bileşenlerin yerleri cümle içinde değişiklik gösterebilir. Bazen bu bileşenlerden biri cümle de yer alır bazısında sadece ikisi yer alır. Çeviride ise bu sıralanış dilbilgisinde elbette değişkenlik göstermektedir. Yalnız metinlerde sözdizimsel eşdeğerliği yakalamak için cümle dışı bileşenlere de dikkat edilmektedir.

Yazın metinleri’nin çeviri sürecinde önemli olan diğer bir boyutu ise özgün metnin biçimleri ve sesleri başka bir dilde yeniden yaratmaktır. Sözdizimi, bir tümceyi oluşturan sözcük türlerinin arasındaki ilişkileri, dilin cümle yapısını, cümle türlerini, kelimelerin birleşme usulleri ile kelime gruplarını inceleyen gramerin büyük ve önemli bir koludur(Özkan,2004). Yani söz dizimi, dilin yapısı demektir. Dilin söz diziminde meydana gelen herhangi bir değişme, dilin genel yapısını, dolayısıyla dilin tabiatını etkiler. Cümle, kelimelerin rastgele sıralanışıyla değil, onların belli kurallara göre birleşmesinden meydana gelen bir bütündür . Yeryüzünde konuşulan bütün dillerin kendilerine has yapı özellikleri vardır. Bir dili diğer dillerden ayıran özellik, kelime varlığından ziyade cümledeki kelimelerin sıralanış düzenindeki farklılıklardır. Çeviride aktarım işleminde cümle yapılarının yanlış verilmesinden kaynaklanan kaymalar rastlanmaktadır. Kaynak eserde üstü kapalı anlamlarıyla kullanılmış estetik ifadeler çevirmenin yeteneğiyle ortaya çıkmaktadır. Kaynak metinde kullanılan yapıların hedef dilde aynı etkinin verilmesi için yaratıcılık boyutunun ele alınması gerektiğini

düşünmekteyiz. Sözdizimsel olarak Eugenie Grandet eserinden onüç okuma metnine yer verilmiştir.

1.Özgün metin

Monsieur Grandet n'achetait jamais ni viande ni pain. M. Grandet s'était arrangé avec les maraîchers, ses locataires pour qu'ils fournissent de légumes. Quant aux fruits, il en récoltait une telle quantité qu'il en faisait vendre une grande partie au marché(K)... Ses seules dépenses connues étaient le pain bénit, la toilette de sa femme, celle de sa fille et le paiement de leurs chaises à l'église; la lumière (Balzac,1996:68).

Çevirisi

"M. Grandet evine ne et ne de ekmek alırdı." "M. Grandet evin sebze ihtiyacını kiracıları olan bostancılardan karşılıyordu. Meyveye gelince sahip olduğu bahçelerin ağaçları o kadar çok meyve verirdi ki ihtiyacından fazlasını pazarda sattırırdı.(K)..bilinen ender masrafları okunmuş ekmek , karısı ile kızının giyimi ve kilise de oturduğu yerin kirası aydınlanma giderleri.... (Atayman,2006:40).

Grandet baba et de ekmek de almazdı hiçbir zaman. M Grandet sebze için de kiracıları olan bostancılarla anlaşmıştı. Meyvelere gelince o kadar meyve toplardı ki büyük bir bölümünü de Pazar da sattırırdı. (K).. Bilinen ender masrafları okunmuş ekmek, karısı ile kızının giyimi bir de kiliseye verilen iskemle paralarıydı. Sonra aydınlatma vardı (Yücel,2001:17).

Bu örnekte görüldüğü üzere, dilin kullanım kuralları açısından farklılıklar vardır. Bu metnin içerdiği anlamları değerlendirdiğimizde uyum bakımından farklılıklar görmekteyiz. Kaynak metinde ilk cümlede görülen "ni....ni..." bağlacı okurun dikkatini çekmektedir. S. Atayman, bu bağlaca sadık kalarak "ne....ne..." biçiminde çevirmiştir. Ancak T.Yücel "de...de.." bağlacını tercih etmiş bu kullanım sadece cümleyi sözdizimsel bakımından etkilemiş ve yüklemi olumsuz kullanmaya itmiştir. Bunun yanında T.Yücel

“hiçbir zaman” diyerek anlamı pekiştirmiş ve kaynak metinde kullanılmayan bir sözcük kullanarak cümleye “*asla*” anlamını yüklemiştir.

2.Özgün Metin

Bonjour Grandet, dit-il au vigneron en lui tendant la main et affectant une sorte de supériorité sous laquelle il écrasait toujours les Cruchot (Balzac 1996:90).

Çevirisi

Cruchot’ları ezmekten duyduğu üstünlük duygusuyla elini uzatarak ‘iyi akşamlar’ Grandet dedi”. (Atayman 2006:65)

Günaydın Grandet dedi bağcıya ona elini uzattı, bir üstünlük havasıyla davranıyordu. Cruchotları bu üstünlük altında hep böyle ezerdi. (Yücel 2001:34)

Bu metin, banker olan M. Grassins’in konuşmasından alınmıştır. M.Grassins oğullarına Eugénie Grandet ile evlenerek aile dostları olan bağcının servetine konma çabasındadır. Tahsin YÜCEL bu cümleyi dörde bölerek anlatmayı seçmektedir. Cümlelerin tek yüklemi *dit-il* ama *elini uzattı*, *davranıyordu*, *ezerdi* gibi farklı bir zaman kullandığını tespit etmekteyiz.

Anlamsal bakımdan hedef dile doğru aktarım olsa bile “*laquelle*” zamirini çıkartmış olması, bize neden bu seçimi yapmış olduğunu düşündürüyor. Cümlede di’li geçmiş zaman, şimdiki zamanın hikâyesi ve geniş zaman hikâyesini kullanmış. (Geçmişte gerçekleşmiş olan ve geniş bir zaman dilimine yayılmış olayları anlatırken kullanılan haber kipi çeşidi). Zaman tümcelerini kullanmak için kaynak dilde bu zamanlardan bahsedilmesi gerekmektedir. Tahsin Yücel dilbilgisi yapısını bozarak yeniden hedef dilde yaratmıştır. Hedef dildeki özgürlüğü kullanarak anlamı yakalamıştır.

3.Özgün metin

« Le regard d'un homme accoutumé à tirer de ses capitaux un intérêt énorme contracte nécessairement, comme celui du voluptueux, du joueur ou du courtisan, certaines habitudes indéfinissables des mouvements furtifs, avides, mystérieux, qui n'échappent point à ses coreligionnaires. » (Balzac,1996:66).

Çevirisi

Paralarından büyük faizler almaya alışmış bir adamın bakışında bir şehvet düşkününün, bir kumarcinın bakışı gibi bir takım anlatılması zor olanaksız alışkanlıklara, bir takım kaçamak obur gizemli devinilere tutulur ister istemez bu da dindaşlarının gözünden asla kaçmaz. Bu gizli dil tutku formasyonluğunu oluşturur (Yücel 2001:15).

Parasından büyük kazançlar elde etmeye alışmış olan bir insanın bakışları bir zevk düşkününün, bir kumarbazın ya da bir dalkavuşun bakışları gibi, inançlı birinin dikkatinden hiç kaçmayan açıklanması mümkün olmayan bazı alışkanlıkları gizli, pintice nedeni bilinmeyen hareketler kazanır(Atayman 2006:37).

Kaynak eserde geçen diğer bir sözcük “*comme*” bağlacının aktarımını incelediğimizde, Balzac'ın kullandığı benzetme ilgeci olan “*comme*” sözcüğünü Yücel'in tamladığı sözcüklerin önüne getirmeyerek cümleyi bölmüştür. Böylece kaynak eserde benzetilen sözcükleri atlamıştır. “*Comme*” bağlacı bir kıyaslama belirteci olarak, kullanıldığı sözcük için hayal değerini arttırdığı ve anlamı güçlendirdiği kanısındayız.

4.Özgün metin

Combien de douces compensations dans cette égalité! (Balzac,1996:81).

Çevirisi

Ne tatlı avuntular vardı bu eşitlikte! (Yücel,2001:27).

Bu eşitlikte çok güzel tavizler vardı (Atayman,2006:54).

Tahsin Yücel'in çevirdiği cümleye bakarsak, kaynak eserdeki ünlem ve duygu aktarımını aynı heyecan ve duyguyu aynı etkiyle yaratmıştır. Bazen bir cümlede, cümle yapısının veya noktalama işaretlerinin ve bazı dil değişikliklerinin kullanılması hedef dilde istenilen anlamı yansıtabilir. Burada, Tahsin Yücel noktalama işaretleri ile akışı sağlamış kaynak metin odaklı, noktalama işaretlerini koruyarak hedef dile aktarırken başarı sağlamış olan Balzac'ın kendi okuru üzerinde yarattığı anlatımın benzerini Tahsin Yücel Türkçe'de yaratabilmiştir. Semih Atayman ise sözcük anlamını yakın kullanarak hedef dilde anlam akışını sağlamıştır; noktalama işaretlerini hedef dilde kullanmamıştır. Ayrıca Atayman'ın kullandığı cümle yapısı itibariyle düz cümle kurmuştur. Yücel ise devrik cümle kurarak kaynak eserdeki yapıya uyum sağlamıştır.

5.Özgün metin

Allons, régale-toi, Nanon (Balzac,1996:81).

Çevirisi

"Hadi Nanon, ağzını tatlandır" dedi (Atayman,2006:54).

"Hadi bakalım Nanon çek bir ziyafet kendine derdi" (Yücel,2001:27).

Dilbilimsel açıdan bu cümleye baktığımızda, zaman olarak S. Atayman di'li geçmiş zaman kullanması, o anki bir olaya tanık olmuş gibi aktarılmış ama kaynak eserde cümlenin devamında geçen "*lui disait-il dans les années ou les branchés pliaient sous les fruits que les fermiers étaient obligés de donner aux cochons.*" cümleden *anladığımız gibi* M. Grandet'in Nanon'a söylediği bu söz tekrarlanan bir durumu kaynak metinde Balzac'ın kullandığı zaman ekinden anlayabiliyoruz. Onun o evde yaşamadığını

okur tarzından anlamaktadır. Bunu da aynı biçemle T.Yücel aktarabilmiş, Balzac'ın Fransızcada kullandığı dili ve yapısını bozmayarak anlatmıştır.

6.Özgün metin

Charles tira de sa poche un mouchoir brodé par la grande dame qui voyageait en Ecosse (Balzac,1996:103).

Çevirisi

Charles, İskoçya'da seyahat eden o zarif kadın tarafından işlenmiş bir mendil çıkardı cebinden (Atayman,2006:78).

Charles, İskoçya'da yolculuk eden yüksek hanımın işlediği bir mendili çıkardı cebinden (Yücel,2001:44).

Kaynak eserde edilgen yapıyı göz önünde bulundurarak incelediğimizde Balzac'ın biçemsel değer çerçevesinde bir anlatımla ne denli vurgulu bir cümle kurduğunu görmekteyiz. Bununla beraber özgün metinde kişisel bir duygunun da varlığının olduğunu düşünüyoruz. Tahsin Yücel bu cümleyi etken yapıp kaynak ifadedeki cümle şeklini koruyamamıştır. Çünkü burada biçemsel bir eşdeğerlikte ve anlamsal olarak bütünlük sağlayamama konusunda kaygı duyduğu kanısındayız. Bu sözcüğe bağlı "grande" sıfatını ise Atayman kulağa hoş gelen bir sözcük olarak farklı bir ifadeyi seçmiş ve özgür çeviri çağrışımsal bir aktarım yaptığını düşünmekteyiz.

7.Özgün metin

Sans paraitre y prêter la moindre attention, l'abbé Cruchot avait su deviner la conversation de Charles et de Madame des Grassins (Balzac,1996:107).

Çevirisi

Papaz Cruchot, dikkat etmemiş gibi görünüyordu, ama Charles ile Madam des Grassins 'in arasındaki görüşmenin içeriğini sezmişti (Atayman,2006:83).

Rahip Cruchot, dikkat bile etmiyormuş gibi davranmıştı ama Charles ile Madam des Grassins arasındaki konuşmaya kulak kabartmaktan da geri durmamıştı (Yücel,2001:47).

Kaynak eserde, söz konusu cümlenin virgül ile ayrılıp herhangi bir bağlaç kullanılmadığını görüyoruz. Ama çevirmenlerimiz hedef dilde bağlaç kullanarak cümlenin akışını sağlamıştır. Balzac kaynak metinde çok sade ve yalın bir cümle kurmuş yalnız çevirmenler, çevirilerinde bağlaç kullanma gereksinimi duymuşlardır. Her iki çevirmen de metnin daha kolay anlaşılmasını ve cümlenin akışını sağlaması amacıyla her iki cümlede bağlaç kullanmayı tercih etmiştir ve cümlenin akışını bu şekilde sağladıklarını düşünüyoruz.

8.Özgün metin

Si elle avait été questionnée par un confesseur habile, elle lui eut sans doute avoué qu'elle ne songeait ni à sa mère ni à Nanon, mais qu'elle était travaillée par un poignant désir d'inspecter la chambre de son cousin pour s'y occuper de son cousin, pour y placer quoi que ce fût, pour obvier à un oubli, pour y tout prévoir, afin de la rendre, autant que possible, élégante et propre(Balzac,1996:104).

Çevirisi

Becerikli bir günah çıkarıcı kendisini sorguya çekseydi, hiç kuşkusuz, annesini de, Nanon'u da düşünmediğini, ama amcası oğluya ilgilenmek için, buraya ne olursa olsun bir şeyler koymak için, herhangi bir unutkanlığı önlemek için, burasını elden geldiği kadar zarif ve temiz bir duruma sokmak

amacıyla her şeyi önceden kestirip hazırlamak için, amcası oğlunun odasını gözden geçirmenin keskin arzusuyla içi kemirdiğini söylerdi(Yücel,2001:44).

Şayet kızcağzı, usta bir günah çıkarıcı papaz tarafından sorguya çekilecek olsaydı; hiç şüphesiz ne annesini ne de Nanon'ü düşündüğünü; kuzeninin odasına ne olursa olsun bir şeyler koymak, bir unutkanlığın önüne geçmek, her eksiği tamamlamak ve bu odayı mümkün olduğu ölçüde temiz ve zarif bir hale getirmek arzusuyla çırpındığını itiraf ederdi (Atayman,2006:79).

Cümleye yapısal olarak baktığımızda edilgen bir yapıyı etken biçimde kullanıldığını görüyoruz. Yücel ilk cümlede kullanılan edilgen yapıyı şöyle aktarmış ve kaynak metnin yapısını göz arda etmiştir “*Si elle avait été questionnée par un confesseur habile*” cümlesinde hem “*par*” hem de “*avait été questionnée*” edilgen belirteçlerini “*Becerikli bir günah çıkarıcı kendisini sorguya çekseydi*” biçiminde almadan aktarmıştır. Ayrıca cümle yapısının kaynak metinde noktalama işaretleri ile dolaylı tümleçlerin bağlandığını görüyoruz. “Özne + yüklem” biçiminde cümleye başlanmayıp yan cümleyle kurulduğunu görüyoruz. Oysaki hedef dile aktarırken asıl cümleyi ayırma ihtiyacı duyarız ki bu durum cümlelerin daha anlaşılır olmasına yardımcı olur. Ama çevirmenlerimizin yaptığı aktarımlar bu uzun tümceyi yapısı açısından özgün tümceye benzetmişlerdir.

9.Özgün metin

- Comment, Nanon, dit un soir Eugénie en se couchant, il ne m'écrira pas une fois en sept ans...? (Balzac,1996:252).

Çevirisi

“Nasıl olur , Nanon ,”dedi Eugénie bir akşam yatarken, “yedi yılda bir kez olsun yazmayacak mı bana?” (Yücel,2001:174).

Eugenie bir gece yatarken , “Nanon, bu nasıl bir şey?”dedi. “yedi yıl oldu, bir defa bile bana yazmadı!” (Atayman,2006:259).

Kaynak eserde konuşma çizgisiyle belirtilmiş bu örneğimizi her iki çevirmenimizde tırnak içinde vermiş ve dilbilgisel yapısını hedef dile göre uyarlamışlardır. Kaynak eserde geçen “Comment” soru kalıbını hedef dile aktarımda Yücel soru kalıbı+fiil olarak aktarmıştır. Atayman ise kendi yaratıcılığını ortaya koyarak işaret zamiri+soru kalıbı+isim? Olarak kurulmuş bir yapı görmekteyiz. Devam eden cümlede ise yüklem zaman eki dikkatimizi çekmektedir. Kaynak eserde gelecek zaman kipi ile kurulmuş cümle düz cümle yapısında fakat sonunda soru işareti bulunmaktadır. Yücel kaynak ifadedeki gelecek zaman kipini hedef dile aynı şekilde çevirmiş Atayman ise bu kipi di’li geçmiş zamana çevirerek aktarmıştır. Bu iki zaman kavramlarının bildirim ekleri de anlam ayrıntıları da farklı olmakla birlikte farklı eylemlere gönderim yapmaktadır. Yücel kaynak eserdeki zamanın değişmeden aktarılması gerektiğinin farkına varmıştır ve hedef dilde yeni bir ifade sürecine girmeden aktarmayı tercih etmiştir. Kaynak eserde ünlem kullanılmamasına rağmen Atayman’ın bu noktalama işaretine yer vermesi ifadedeki duygu yoğunluğunu da aktarmak istediğini bize düşündürmektedir.

10.özgün metin

J’ai fait de mon argent ce qu’il m’a plu d’en faire et soyez sûr qu’il est bien placé (Balzac,1996:221).

Çevirisi

Canımın istediği gibi kullandım paramı, iyi kullandığımdan da emin olabilirsiniz. (Yücel,2001:146).

Paramı canımın istediği gibi kullanabilirim, iyi işte kullandığımdan da emin olabilirsiniz(Atayman,2006:220).

Kaynak metinde Eugénie'nin babasına karşı bir konuşmasından örnek alınmıştır. Burada Fransızca'da geçen önemli bir kalıp ilk olarak dikkatimizi çekmektedir. “*J'ai fait de mon argent ce qu'il m'a plu d'en faire*” kalıbında geçen “Plaire” fiilini iki çevirmenimiz de canımın istediği şekilde diyerek sözlük anlamına yakın aktarmışlardır. Fakat yapısal inceleme yaptığımızda zaman kipinin aktarımında Atayman'ın farklı bir zamanla aktardığını görüyoruz. *Faire* fiilinin di'li geçmiş zaman yapısı olan *fait* çekiminin kullanılmasına rağmen Atayman olasılık taşıyan bir kipi kullanmış ve *kullanabilirim* ifadesine yer vermiştir. Bu durumda okuyucuya Eugénie'nin hakkında biraz bilmişlik taslayan bir ifade kullanıldığını düşündürttüğü kanısındayız. Bu ifade ile Atayman özgün ifadenin tadını vermeyen fakat kabul edilebilir bir aktarım yapmış olduğunu düşünmekteyiz.

11.Özgün metin

Si le politique qui coupa la queue au chien d'Alcibiade, il aurait été peut être un grand homme ; mais.... (Balzac,1996:165).

Alcibiade(450–404 av. J.C) coupa la queue d'une bête superbe dont toute la ville avait parle dans l'espoir qu'on en parle encore.

Çevirisi

Kurnaz bağcı yemeğini Alcibiade'in köpeğini kuyruğundan eden düşünceyle verseydi, belki de büyük bir adam olurdu ; ama.... (Yücel,2001:98).

Şayet kurnaz bağcı bu ziyafeti, alcibiades'in köpeğinin kuyruğunu kaybetmesine mal olan düşünceyle verseydi, belki büyük bir adam sayılırdı... (Atayman,2006:152).

*Alcibiades çok güzel bir köpek almış ve kuyruğunu kestirmiş ve halkın tepkisine yol açmıştır. S. Atayman'ın açıklamasıdır.

Kaynak eserde verilen alt bilgiyi yücel çevirisine aktarmış ve okurun bilgilenmesini sağlamıştır. Yücel ise bu bilgiyi aktarmayı tercih etmemiştir.

12.Özgün metin

Mes enfants, tant qu'un homme est au Ministère; adorez- le tombe-t-il, aidez à le trainer à la voire. Puissant, il est une espèce de dieu, détruit, il est au dessus de Marat dans son égout (Balzac,1996:184).

Çevirisi

Bir adam, bakan kaldığı sürece ona tapınız; ama düştü mü, onun lağıma düşmesine yardım ediniz. İktidar iken o bir tür tanrı sayılır, yıkılınca lağımdaki Marat'dan da aşağıdadır (Atayman,2006:176).

Çocuklarım, bir adam bakanlığın başında olduğu sürece ona tapın; düştü mü çöplüğe sürüklenmesine yardım edin. Güçlüyken, bir tür tanrıdır, yıkıldı mı, lağımdaki Marat'dan da aşağıdadır (Yücel,2001:114).

Marat: En 1795, pendant la réaction thermidorienne, les restes de Marat furent transportes du Panthéon au cimetière Sainte- Geneviève tandis qu'un buste de l'ami du peuple était un égout de la rue Montmartre.

T. Yücel: Marat, Jean Paul Marat. 1743–1793 fransız devrimi önderlerinden radikal siyasetçi. Bir suikast sonucu banyo yaparken öldürülmüş. Takip eden örneğimiz yine alt bilgiyi Atayman'nın çevirmemesiyle ilgilidir. T.yücel ise olduğu gibi aktarmamış sadece kişi ile ilgili bilgilendirme yapmıştır.

13.Özgün metin

Il parlait familièrement à la belle heritière, et lui disait: notre chère Eugénie!(Balzac,1996:251).

Çevirisi

Güzel varisle senli benli konuşuyor, ona ,“sevgili Eugénie’imiz!
Diyordu (Yücel,2001:173).

Güzel ve zengin varisle laubali konuşur, ona “sevgili
Eugénie’imiz”,derdi (Atayman,2006:258)

Bu örnekte hem noktalama işaretinden kaynaklanan hem de anlamdan kaynaklanan farklılıklar görmekteyiz. Yücel noktalama imlerini kaynak metnin yapısına göre aktarım yapmaya çalışmıştır. Atayman ise noktalama imlerini hedef dil odaklı aktarmıştır. “Familièrement” sözcüğünün Tahsin Yücel tarafından “senli benli” biçiminde aktarılması yerinde bir kullanım olmuş; fakat Atayman “laubali” diyerek çok sert bir ifade kullanmıştır. Balzac’ın bu kadar sert bir ifade kurmak istediğini düşünmüyoruz; eğer öyle olsaydı “laubali” sözcüğünün karşılığı olan “désinvolte” sözcüğünü kullanırdı kanaatindeyiz

1.1.3 Biçimsel Açıdan İki Çevirinin Karşılaştırılması

Bir nesnenin dış çizgileri ,şekli ya da bir sözcüğün yazımsal ve sessel biçimi yapının modeli içeriğin yapısı gibi ayrıntılar biçimsel incelemeleri içermektedir.

Çevirmen, ilk olarak, yapıta bir okur gibi yaklaşır ve çeviri işlemi böyle başlar. Sadece dil özellikleri açısından değil dil dışı olgular da çeviriyi etkilemektedir. İlk önce anlama önem verir fakat kaynak eserin nasıl göze hitap edildiğini de bir okur gibi sunar. Bu durumda çevirmenin aktarıma başlaması anlam dışı olgulara dikkat etmesiyle kolaylaşır. Bu da çevirmeni özgün metinde anlatılmak istenen temaya ve dil kullanım ile ilgili yönlerle ulaştırmaktadır. Bu durumda biçimsel farklılıklara yol açmaktadır.

Her çevirmenin çevirisi işlediği dil, yaşadığı tecrübeler ile ilişkili olarak hayatında edindiği bilgi ve kültürü, yaptığı aktarımlara ve iki çeviri arasında ayrımlara yol açabilmektedir. S. Atayman ve T. Yücel’in “Eugénie Grandet”nin çevirisi bize bunu

göstermektedir. S. Atayman'ın yaptığı aktarımları incelediğimizde onu dil kullanımının daha anlaşılır olduğunu görmekteyiz. Daha çok sözlük anlamını kullanmıştır ve bu şekilde dili daha güncel sözcükleri içermektedir. Ele aldığımız metinlere ek olarak kitabın bütünü göz önünde bulundurduğumuzda S. Atayman kaynak metin odaklı çeviri yapmayı benimsemiş ve anlamdan çok sadıklık ilkesini gözler önüne sermiştir. Tahsin Yücel, çok uzun yıllardır çeviri ile iç içe yaşamış, bu alanda çok makaleler ve çalışmalar yayınlamıştır. Balzac'ın çoğu kitabını dilimize aktarmış ve çoğu da başarılı olduğuna dair izlenimler kazanmıştır.

Tahsin Yücel Balzac'ın hayat görüşünü çok iyi tanıdığını yaptığı çevirilere yansıtarak bize anlatmıştır. Kendisi, "Eugénie Grandet" çevirisinde iki dilin işleyişleri geniş bir çerçevede gerçekleştirmiş ve dilbilim kurallarını da gözler önüne sermiştir. Çeviri de ayrıntılara önem vermiş ve farklı biçimleri içeren kendine özgü bir yapı oluşturmuştur. Kendi kültürüne ve bilgisine yaşadığı zamana ait bir söylem ortaya koymuştur. T. Yücel kaynak metinden uzak kalmamıştır fakat hedef dilin kültürüne yoğunlaşmış ve "anlam" olgusunu ön planda tutarak çeviri işlemini gerçekleştirmiştir.

Yücel'in çevirdiği kitabın sayfa sayısı 192, Atayman'ın 290, kaynak eser ise 304'dür. Atayman'ın Yücel'e göre sayfa sayılarının fazla olması dar bir sayfa baskısını tercih etmesinden kaynaklanmaktadır. Kaynak eserin ise girişinde geniş bir bilgi vermesinden kaynaklanır. Kaynak kitabı tek başına incelersek; bir kitaptan beklenenlerden daha fazlasını bulabiliriz. Şöyle ki kitabın tanıtımıyla başlıyor, Balzac'ın karikatür resimleriyle Eugénie Grandet'in şu anda bulunduğu orijinal resimlerinden bahsediliyor. Eugénie Grandet tiyatrosundan bir sahne ile romanın anlatıldığı Saumur kasabasından 1830 yılındaki hali gösterilerek okurun okumaya başlamadan gözünde canlandırma yapılmaktadır. 1833 yılında Balzac'ın yaşamının nasıl geçtiğiyle ilgili bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca Balzac'ın öğretmeni fakat ona sonra bir kız çocuğu veren Maria'ya Eugénie Grandet'i ithaf ettiği bir not;

Á MARÍA,

Que votre nom, vous dont le portrait est plus bel ornement de cet ouvrage, soit ici comme une branche de buis bénit, prise on ne sait à quel arbre, mais certainement sanctifiée par la région et renouvelée, toujours verte, par des mains pieuses, pour protéger la maison.

De Balzac

MARÍA'YA

Resminiz bu eserin en güzel süsü olduğu için, isminiz burada kutsal bir şimşir dalı gibi olsun; bir evi korumak için herhangi bir ağaçtan alınvermiş, ama kilisenin kutsadığı, dindar ellerin hep taze, hep yemyeşil tuttukları bir dal.

Balzac'tan

Yücel Fransızca'dan Türkçe'ye çeviri işlemini gerçekleştirdiği yapıtta, kaynak eserin başlangıç bölümlerinde yer alan giriş yazıları Saumur kasabasının tanıtımı yapılmış ve Balzac'ın hayatıyla ilgili bilgiler ve fotoğraflar yer verilmiş; Yücel ise Balzac'ın hayatına değinmiş ama diğer bilgileri çevirisine katmamıştır. Atayman ise editör ve kendi düşünceleriyle kitaba başlamış Balzac ve Eugénie Grandet'den söz etmiştir. Atayman kaynak esere yeri geldikçe bağlı kalmış, hatta anlam bütünlüğünü bozan sözcükler kullanmıştır. Bazı örneklere yer verirse;

1.Özgün metin

- Mon neveu est une cruche*, pensa l'abbé en regardant le président . Ne pouvait –il inventer une petite bêtise qui eût du prix (Balzac,1996:91).

Çevirisi

Yeğenim mankafanın biri, işe yarayabilecek küçük saçmalık uyduramaz mıydı sanki diye düşündü (Yücel,200:35).

Yeğenim vurdumduymazın biri o da değerli bir şey bulamaz mıydı sanki diye saçlarına bakarak düşündü (Atayman,2006:66).

Çevirmen noktalama işaretleri ile paragraf, konuşma çizgisi gibi belirli işaretlere takılmadan çevirmiş kendine göre paragraf başı yapmıştır. Bu da Atayman'ın biçiminin doyurucu olmadığı okura düşündürmektedir. Aşağıdaki örnekte olduğu gibi ünlem işaretini çevirisine almamıştır.

2.Özgün metin

Combien de douces compensations dans cette égalité ! (Balzac,1996:81).

Çevirisi

Ne tatlı avuntular vardı bu eşitlikte! (Yücel,2001:27).

Bu eşitlikte çok güzel tavizler vardı (Atayman,2006:54).

Kaynak eserde Balzac alt bilgiler, açıklayıcı notlar vermiştir. Yücel bu bilgileri çeviride kendi anladığı gibi bize aktarmış ve çoğunu çevirmiştir, Atayman ise çok az sayıda bu bilgilerden okuru faydalandırmıştır. Örnek olarak şu metni verebiliriz.

3.Özgün metin

Mes enfants, tant qu'un homme est au Ministère; adorez- le tombe-t-il, aidez à le trainer à la voire. Puissant, il est une espèce de dieu, détruit, il est au dessus de Marat dans son égout (Balzac,1996:184).

Çevirisi

Bir adam, bakan kaldığı sürece ona tapınız; ama düştü mü, onun lağım düşmesine yardım ediniz. İktidar iken o bir tür tanrı sayılır, yıkılınca lağımındaki Marat'dan da aşağıdadı (Atayman,2006:176).

Çocuklarım, bir adam bakanlığın başında olduğu sürece ona tapın; düştü mü çöplüğe sürüklenmesine yardım edin. Güçlüyken, bir tür tanrıdır, yıkıldı mı, lağımdaki Marat'dan da aşağıdadır(Yücel,2001:114).

Marat: En 1795, pendant la réaction thermidorienne, les restes de Marat furent transportes du Panthéon au cimetière Sainte- Geneviève tandis qu'un buste de l'ami du peuple était un égout de la rue Montmartre.

T. Yücel: Marat, Jean Paul Marat. 1743-1793 Fransız Devrimi önderlerinden radikal siyasetçi. Bir suikast sonucu banyo yaparken öldürülmüş.

Kaynak eserde, konuyla ilgili küçük resimlere yer verilmiş bunu sadece Yücel çevirisine yansıtmıştır. Böylece kaynak dilde gösterilen resimlerle yeni bir biçem elde etmiştir. Atayman'ın biçemi anlamsal yapı ile bağlantılı olduğu düşünülse de, biçemsel öğelerin kaynak dilin biçemine göre bağımsız bir şekilde olduğunu saptamaktayız.

4. Özgün metin

Cousin (Balzac,1996:113).

Çevirisi

Eugénie kuzeni Charles'a kardeşim diye hitap etmektedir (Yücel,2001:39).

Eugénie amcasının oğlu Charles'a kuzenim diye hitap ediyor (Atayman,2006:72).

T. yücel alt bilgi olarak kaynak yapıtta Eugénie ile Charles birbirlerine *cousin/e* diye seslenmektedir diye bilgi vermektedir. Burada çevirmenin kendi kulağına hoş gelen bir hitabı seçtiğinin aslında kitabı okuyanın bir anlık dalgınlığına gelse gerçekten kardeşi sanabilecek bir fark yaratmaktadır. Bu durumda Atayman daha doğru bir aktarımı tercih etmiş ve alt bilgiye gerek duymamıştır. Böylece okurun zihnini meşgul etmemiştir.

5.Özgün metin

— Veille à l'or, mets de l'or devant moi (Balzac,1996:245).

Çevirisi

Altınlarımı koru! Gözümün önüne altın koy (Atayman,2006:251)

Altınlara göz kulak ol. Altın koy gözlerimin önüne (Yücel,2001:168).

Yücel'in yine deyim kullanarak okura zevk verecek bir çeviri metinini görmekteyiz. Sözlük anlamı "korumak" olan "veiller" sözcüğünü "göz kulak olmak" biçiminde aktarması Balzac'ın vurguladığı duyguyu iki katına çıkararak hedef dilde yeniden yaratması dikkat çekmektedir. Ayrıca takip eden "devant" sözcüğünün kullanıldığı yani "önüme altın koy" cümlesini ise her iki çevirmenimizde "gözlerimin önüne" biçiminde aktarması deyiş kayması yapıldığını bize göstermektedir.

6.Özgün metin

Depuis sept ans, sa passion avait tout envahi (Balzac,1996:249).

*Huit ans(nous sommes en 1827)

Çevirisi

Yedi yıldan beri, tutkuları her şeye nüfuz etmişti (Atayman,2006:255).

Yedi yıldan beri, tutkusu her şeyi kaplamıştı (Yücel,2001:171).

Charles 1819 yılının sonunda gider Grandet 1827 yılının sonunda ölür öyleyse Eugénie en azından sekiz yıldan beri yalnız.

Bu örnekte, kaynak metinde alt bilgi olarak "yedi yıl" ifadesinin yanlış olduğuyla ilgili düzeltme yapılmıştır. Yücel bu bilgiyi ayrıntılı olarak açıklamıştır. Yalnız bu alt bilgiyi kaynak metinde editörün mü yoksa Balzac'ın mı verdiği bilinmemektedir.

7.Özgün metin

Quand la porte de la rue fut fermée, Eugénie sortit de sa chambre et vint près de sa mère. Elle y a pourtant été en fermée à clef (Balzac,1996:225).

Eugénie rentra dans sa chambre à la quelle le bonhomme donne un tour de clef.(Balzac,119:223).

Çevirisi

Sokak kapısı kapanınca, Eugénie odasından çıktı annesinin yanına geldi(Yücel,2001:143).

Balzac'ın bir dalgınlığı, Grandet Eugénie'nin kapıyı üzerinden kilitlemişti (Yücel,2001:148).(Eugénie odasına girdi, babacan kapıyı kilitledi.)

Sokak kapısı kapanır kapanmaz, Eugénie annesinin yanına geldi (Atayman,2006:226).

Yine Balzac'ın dalgınlından kaynaklandığı düşünülen bir bilgi var. Bu bilgiyi yine Atayman aktarmamış; Yücel ise dikkat çekerek vermiştir ve dalgınlığı biçiminde ifade etmiştir. Böyle bir ifade Yücel'in şahsi görüşünden ibarettir. Okurun böylece dikkatini çekmiş fakat Balzac hakkında görüş belirtmesi çevirisini olumsuz etkilediği görüşünderiz.

8.Özgün metin

Soudain elle s'enveloppa d'une coiffe, espèce de pelisse à capuchon, et voulut sortir (Balzac,1996:177).

Çevirisi

Birden bire hotozuna kukuletalı bir tür mantoya büründü, çıkmak istedi (Yücel,2001:177).

Eugénie hemen, üstüne başlıklı bir manto alarak çıkmak istedi (Atayman,2006:167) .

Karşılaştırılan bu örneğimizde ise Yücel'in hedef dili nasıl kullandığı ile ilgilidir. "Hotoz" sözcüğü Türk dil kurumunun büyük sözlüğünde kadınların süs için saçlarının üstüne taktıkları, çeşitli renk ve biçimde yapılmış "küçükbaşlık" biçiminde geçmektedir. Yücel, "hotoz" sözcüğünü "üst baş" olarak almış böylece hem anlam yanlışlığına yol açmış hem de güncel olmayan bir sözcük olarak okura yansıtmıştır. Her iki çevirmenimiz de kaynak esere bağlı kalmayarak yeni anlamlar yükleyerek çeviri eylemi gerçekleştirmiştir.

Tahsin Yücel ve Semih Atayman'dan okurun beklediği ilk ve açık nitelikleri onların kaynak dili doyurucu bir biçimde aktarmasıdır elbette. Romanda açıkça ortada olan içeriği anlamakla kalmamalı, ince anlam ayrıntılarına ve yapıtın tadını ve ruhunu belirleyen biçimsel özellikleri de başarılı bir aktarımda sahip olması gerektiğini düşünmekteyiz. Tahsin Yücel kaynak dildeki göstergeleri göz önünde bulundurarak, anlamsal olgunun yanında kaynak eseri bir bütün olarak ele alıp yeni bir dil oluşturmaktadır. Kaynak eserde bulunan en ufak ayrıntıları kendi bilgisiyle bir karışım elde ederek yeni bir kullanım sergiler. Erek dile aktarırken gösterilenin bir dönüşüm yaşaması bağlamında yorumlayıp bir çeviri işlemi ortaya koymaktadır.

2.ÇEVİRİLERDE KULLANILAN SÖZCÜK BİLGİSİ

<u>H. de BALZAC</u>	<u>S ATAYMAN</u>	<u>T.YÜCEL</u>
s'être arrangé avec	karşılama	anlaşmak
fameuse	benzersiz	ünlü
estimer	tahmin etmek	bulmak
cruche	vurdumduymaz	mankafa
inventer	bulmak	uydurmak
Bonjour	iyi akşamlar	günaydın
fortune liquide	nakit para	servet
farouche	haşin	azgın
un morceau de pain	sudan ucuza	yok pahasına
eut (avoir passé simple)	satın aldı	ele geçirdi
légitimes amours	evlilik	yasal aşk
unique	biricik	tek
la succession	miras	tereke
connaître	bilmek	öğrenmek
qui impose	vergi veren	oturaklı
l'arrondissement.	Kasaba	ilçe
un intérêt	kazanç	faiz
coreligionnaire	inançlı	dindaş
la compensation	taviz	avuntu
régale-toi	ağzını tatlandır	çek bir ziyafet kendine
que voulez-vous?	Ne istiyorsunuz?	Ne yaparsınız?
mignonne	yavrum	cicim
tabac	enfiye	tütün
eviter	önemsememek	kulak asmak
accessoires	süsler	aksesuarlar
imprimés	bırakmış	işlenmiş
le considérait avec	büyük bir merakla	merakla

autant de curiosité	delikanlıyı süzüyorlardı	seyrediyorlardı
deviner	sezmek	kulak kabartmak
tenu sur le bord	kenarında tutunmak	kıyısında durmak
le gouffre	uçurum	girdap
les solives	tahtalar	kirişler
<i>le plancher</i>	zemin	döşeme
travaillée	çırpındı	içi kemirdi
autant que possible,	mümkün olduğu kadar	elden geldiği kadar
paraître	görünmek	davranmak
dieu merci	Tanrı'ya şükür	Allah saklasın
licencieusement	çılginca	edepsizce
folâtre	sevişmek	keyif çatmak
accepter	tahammül etmek	sineye çekmek
obéissait	yerine getirdi	boyun eğiyordu.
fantaisies	istekler	hevesler
saugrenue	garip	en olmayacak
sans murmure	hiç itiraz etmeden	hiç ses çıkarmadan
le mot flatteur	okşayıcı söz	pohpohlayıcı söz
la voie	lağım	çöplük
trainer	düşmek	sürüklenmek
<i>cousin/e</i>	kuzen	kardeş
familièrement	laubali	senli benli
veiller	korumak	göz kulak olmak
envahir	nüfuz etmek	kaplamak

SONUÇ

Dilin oluşturduğu ve diller arası yaşanan bir olgu olan çeviri, farklı kültürlerle ait özellikleri bir araya getiren bir süreci ifade etmektedir. Her çevirmenin kendine ait birikimleri, edindiği bilgi ve düşüncelerini çevirilerine yansıttığı bir gerçektir; ne var ki, iki dilin etkileşimi göz önünde bulundurulduğunda, eleştiri ve çözümleme ihtiyacı kaçınılmazdır. Yapılan çevirilerin bakış açılarının, ayrıntılarının üzerinde yoğunlaşmış ve söz konusu farklılıkların ne oranda olduğu bu çalışmayla ortaya konmaya çalışılmıştır.

Bununla birlikte, kaynak eser ve çeviriler arasındaki ilişkilerin ilk aşamada anlamsal açıdan çözümlemesi yapılmıştır. Daha sonra ise sözdizimsel çözümleme yapılarak kaynak metinde yer alan unsurların, erek dile aktarılması veya yeniden yaratılmasının üzerinde durulmuştur. Ayrıca günümüze değin çeviri alanında yapılan çalışmalar ve çeviri bilimcilerin görüşleri de göz önünde tutulmuştur.

Yapılan bu çalışma ile çevirmenlerin dilbilgisi ve çeviri bilimi alanında kullandıkları ve geçtikleri süreçler ortaya konulmuştur. Çalışmada, kaynak metin ve iki çeviri arasındaki ilişkileri betimleyerek, çevirmenlerin çeviri eylemini nasıl bir çözümlemeyle hedef dile aktardığı, çeviri alanında kullandıkları süreçler ortaya konmaya çalışılmıştır.

T.Yücel'in çevirilerinde gözlemlenen en çarpıcı yön, kaynak metinde yer alan her göstergenin hedef dilde karşılığını bulmasıdır. Yücel kaynak dildeki göstergeleri, alt bilgileri, verilmek istenen ana fikirleri hedef dile yansıtmıştır.

Çevirmenin tümceleri aktarışındaki en genel ve en belirgin özelliği deyimlere sık yer vermesidir. Kaynak metinde verilmek istenilen anlamı farklı anlatma biçimleri kullanarak aktarması ise hedef dilde okuma zevki vermektedir. Yücel çeviri eylemini düşünerek yapılması gerektiğini metinlerinde yer vermiştir. Yücel'in bu şekilde yaptığı çeviriden de şu anlaşılmaktadır; diller arasında, evrensel anlam yapıları yatmaktadır ve

bu yapıların çeviriye yansıtılması çevirinin anlamsal ve kabul edilebilirlik açısından geçerliliğini göstermektedir.

Çevirmen, Fransızca'daki sözcüklerin anlamını Türkçe'deki karşılıklarına sadık kalarak vermiştir. Böylelikle çevirmen, kabul edilebilir bir çeviride, kaynak dilin anlamının korunmasının önemini vurgulamaktadır. Yani Yücel çevirilerinde anlam olgusunu ön planda tutmayı ve ilk planda hedef dilde okuma zevkini geliştirmeyi başarmıştır. Yücel'in anlatımının etkileyici olmasının nedeni, kullandığı deyimler, sıfatlar, kısa ve öz cümleler kurmasıdır. Yer yer de güncel olmayan sözcükler seçmiştir. Yani Yücel, kaynak sözcüğün anlamını koruyarak ve Türkçe'deki ustalığını, kişisel birikimini kullanarak, çevirinin bütünlüğünü sağlamıştır. Kaynak metindeki her bir sözcüğün anlamını hedef dildeki karşılığı ile harmanlayarak bir sonuca ulaşmıştır.

Atayman, anlamsal ve biçimsel alanları tek bir doğruda değerlendirerek ayrıca sözcüğü sözcüğüne bir aktarım yaparak, anlatım ve içerik bağlamında kaynak dile bağlı bir düzeyde kalmıştır. Çevirmen kaynak dilin, anlamsal, sözdizimsel, biçimsel alanlarını göz önünde bulundurmıştır. Cümlelerin oluşumunu sağlayan başlıca olguları ele alarak kaynak metinden uzaklaşmadan bir çeviri eylemi yapmıştır. S.Atayman anlamsal düzeyinin yer yer yeterli olmadığını düşünmekteyiz. Kullandığı deyimlerin hedef dille uzlaşmadığı görülmektedir.

Çevirmenin *kaynak* dildeki, yalınlığı ve biçimsel dokuyu bozmamak için sözcüğü sözcüğüne aktarmıştır. Onun bu çabası erek dildeki anlamsal dokuyu etkilemektedir. Atayman, çeviri sürecinde kaynak eserden aktarımlarını hedef dilde yabancı anlamlı ve güncel kelimelerden arınmak amacıyla söz uzatımına neden olan ekleme eylemine yer vermektedir. Böylece Atayman erek dilin biçimsel çekirdeğinden uzaklaşmamak için anlamsal dokularına zarar vermektedir. Çevirilerinde açıklamalı ifadelere yer vermeyerek anlatımlarında belirsizlikler bulunmaktadır. Kaynak eserde bulunan açıklamalara yer vermemesi anlatımlarına akış kazandırmak amaçlı olduğu izlenimini vermektedir. Atayman çeviriyi bu şekilde yaparak hedef dilde yeniden yaratmak arayışı üzerinde durmamıştır.

Görüldüğü gibi, iki dilin karşılaştırılması sürecinde çözümlenen anlamlar, dilin yapısından ve belirli kurallardan oluştuğunu yansıtmaktadır. T. Yücel'in ve S.Atayman'ın çeviri alanında yarattığı iki farklı çeviride, dilin çeviri düzeyinde kabul edilebilir olduğunu ancak çevirilerinin karşılaştırılması esnasında küçük çapta anlam kaymalarına, bireysel kaymalara, olumsuz kaymalara ve deyiş kaymalarına rastlanmaktadır. Anlamsal açıdan karşılaştırılan metin sayılarının diğer karşılaştırma metinlerine oranla daha fazla yer verilmesinin nedeni çevirilerin bu alanda daha fazla farklılık gösterdiğini ortaya koyulmuştur. Sonuç olarak T. Yücel'in çevirisi yapılan karşılaştırma sonucunda bizi kaynak metne yaklaştırdığı ve daha zevkli bir okuma sağladığı görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Acarlıoğlu, Abdullatif, Balzac'da Betimleme-kurgu ikilemi ve bir örnek: Eugénie Grandet, Frankofoni, 1996, N.8,s.265–272.
- Akerson Erkman, Fatma, Anlam Çeviri Karşılaştırma, abc Kitabevi, İstanbul,1991.
- Aksoy, N.Berrin, Geçmişten Günümüze Yazın Çevirisi, İmge Kitabevi, Ankara,2002.
- Aksoy,Ekrem, Bir Roman Tanımlama Denemesi, Eugénie Grandet ve Kalpazanlar, Frankofoni, 1998,N.10, 157-164
- Aksoy, N.Berrin, Yazın Çevirisinin Özellikleri, Dilbilim ve Uygulamaları, C.1, S.1, KASIM 2000, s.1-10.
- Balzac, Eugénie Grandet, Les classiques de Poche, 1996.
- Balzac, Eugénie Grandet, çev. Yücel, Tahsin, Can Yayınları,2.basım, 2001.
- Balzac, Eugénie Grandet, çev. Atayman, Semih, Bordo-Siyah Yayın, 2006.
- Bengi, Işık, Çeviri Eleştirisi Bağlamında Eleştirel Bilincin Oluşması ve Eleştiri, Üst-Eleştiri, Çeviribilim İlişkileri, Dilbilim Araştırmaları, 1993, Hitit yayınevi, s25-50.
- Cemal, Ahmet, Yazın Çevirisi Eğitimi Üzerine Düşünceler, *Dilbilim Araştırmaları*, 1993, Hitit Yayınevi, s.12–16.
- Curnier, Pierre, Le Roman français à la fin du XIXe siècle et les influences étrangères. Information littéraire, N.1,Janvier-fervrier 1949.
- Demirel, Emine, Eugénie Grandet est-il un anti-roman? Frankofoni, N.4, 1992,s.329-332.
- Dizadar, Dilek, Çeviri'de Çeviri Eleştirisi, Metis Çeviri, 1992, S. 20/21, s124-133.

Göktürk, Akşit, Yazınsal Çeviride Metin-ötesi Anlam İlişkileri, Türk Dili, 1978 Temmuz, sayı 322,.59-60

Günel, Fatma-Osman, Nilgün, Bir Öykü Çevirisi Eleştirisi, Çeviri Eleştirileri, Metis Çeviri, 1990, S.12, s.134–138.

Guiraud, Pierre, La sémantique, Paris, Editions p.u.f, 1955.

Günay, Zahide, Ankara üniversitesi yayınlanmamış yüksek lisans tezi, 1999.

İnce, Ülker, Çeviriyi Eleştirmeden Önce, Dilbilim Araştırmaları, 1993, Hitit Yayınevi, s.5-11.

Karantay, Suat, Çeviri Eleştirisinin Bilimsel Konumu Üzerine Eleştirel Görüşler ve Bir Model Önerisi, Dilbilim Araştırmaları, 1993, Hitit Yayınevi, 17–24.

Kıran, Zeynel-Kıran, Ayşe, Dilbilime Giriş, Seçkin, 2002.

Kocaman, Ahmet, Çeviri, Çeviri Eleştirisi, Dilbilim, Dilbilim araştırmaları, 1993, Hitit Yayınevi, 1–4.

König, Güray, Türkiye’de Dilbilimin Dünü, Bugünü Ve Geleceği(İngiliz dilbilimi bölümü 30. yıl kuruluş Yıldönümü Paneli) Dilbilim ve Uygulamaları, S.3–4, 2002–2003, 3–9.

Martinet, André, Le langage, Paris, Gallimard, 1968.

Mounin, Georges, Les problèmes théoriques de la traduction, Paris, Editions Gallimard,1963.

Özkan,Fatma,Yabancı Dillerin Türkçenin Sözdizimi Üzerindeki Etkisi, Ahmet Yesevi Üniversitesi,2004,S.30

Robert, Paul, Le Robert Micro, édition poche, 1998.

Saraç, Tahsin, Büyük Fransızca Türkçe Sözlük, Adam yayınları, 1990.

Savory, Theodore, Tercüme Sanatı, çev. Hamit Dereli, MEB, İstanbul, 1994.

Sığırcı, İlhami-Günay, V.doğan, Fransızca'da Tümce Kuruluş Biçimleri Çeviri Yöntemleri, Seçkin Yayınevi,2005.

Sylvie Poisson-Quinton, Reine Mimran, Michele, maheo-Le Coadic, Grammaire expliquée du français, Clé International, 2003.

TDK, Türkçe Sözlük, Ankara,1992.

Türk Dili, Eleştiri Özel Sayısı II, 1971, 234.

Yücel, Tahsin, Söyleni, metis çeviri,1992,S.20.21.22–25

AĐ KAYNAKLARI

www.insanokur.org, 25 Eylül 2010

www.msxlab.org ,01 Ocak 2011

www.turkcebilgi.com,26 Şubat 2011

ÖZGEÇMİŞ

1985 yılında Ankara'da doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini Ankara'da tamamladı. 2003 yılında Kırıkkale Üniversitesi Fransızca Mütercim-Tercümanlık Anabilim Dalı lisans programını kazandı. 2007 yılında mezun olduktan sonra geçici olarak İngilizce öğretmenliği yaptı. 2008 yılında Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Fransızca Mütercim-Tercümanlık Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans Programına başladı. Aynı zamanda Kırıkkale Üniversitesi Eğitim fakültesi pedagojik formasyon eğitimi aldı. Şuan Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığında sözleşmeli olarak çalışmaktadır, evli ve bir çocuk annesidir.